

Letnik XVIII.

Zvezek 8. in 9.

**= Glasilo katoliško-
narodnega dijaštva**

1911

Ljubljana

1912

„Zora“ izhaja vsak mesec dvajsetega s pri-
logo „Prvi cveti“ ter stane celoletno 5 kron,
.. za dijake 3 krone ..

Tisk „Katoliške Tiskarne“

Vsebina:

	Stran
Laboremus! (Franc Terseglav)	141
Pravništvo v naši struji. (Jakob Mohorič)	144
Katoliški laik in vdejstvenje njegovega verskega prepričanja. (Maks Stanonik)	146
Vtisi s III. vseučiliškega popotovanja. (Angela Piskernik)	151

Visokošolsko dijaštvo.

Iz Prage. — Novi učni načrt za živinozdravniške visoke šole. — Veterinarci bojkotirajo	153—155
--	---------

Srednješolsko dijaštvo.

Statistični pregled srednješolskega dijaštva na Slovenskem za l. 1911. — Počitnice na srednjih šolah	155—158
--	---------

Glasnik.

Sestanek slovenskega in hrvaškega katol.-narod. dijaštva v Ljubljani. — Evharistični kongres na Dunaju. — Marijanske kongregacije	158—160
---	---------

Listek.

Delavski učni kurzi v Nemčiji	160
---	-----

„Prvi Cveti“, leposlovna priloga.

Jubilant. (Kazimierz Tetmajer)	65
Takrat. (Dolenjčev Cene)	67
Pesem razočaranja. (A. B.)	67
Ob Adriji. (V. Narte)	68
Pesem. (A. B.)	68
Pesem. (Dolenjčev Cene)	69
Meditacija na vlakcu. (Bogumil Gorenjko)	69
V nočni čas. (Savin Rusmir)	71
Pesem. (Dolenjčev Cene)	71
Grobovi. — V urah samozatajevanja. (S. Volgin)	72
Pesem o pšenici. (Dolenjčev Cene)	72
Pesem. (Dolenjčev Cene)	73
Sveta noč. (Vršacki)	73
sin ulice. (A. Mirov)	73
Nimam pšenice. (Dolenjčev Cene)	75
Spomin na kvinto. (Josip Lovrenčič)	75
Epistola slovenskega dramatika. — Odgovor. (Josip Lovrenčič)	76
Dnevnik na posodo. (Stanko Majcen)	76
Junak. (Josip Lovrenčič)	77
V neplodni uri. (Alojzij Remec)	77
Skrb. (Josip Lovrenčič)	77
Sonet vsakdanjosti. (Josip Lovrenčič)	78
Drugo dejanje iz drame „Alenčica, kraljica ogrska.“ (Stanko Majcen)	78
Kaj pravi dež. (Stanko Majcen)	84

Na platnicah.

Ocene. (Vekoslav Vrtovec)

Frane Terseglav :

Laboremus!

Nekoč sem, ko je izšlo „Več luči!“, v nekem listu zapisal, da nam je treba tudi več dejanja. Ta reč je dala povod mnogim replikam, od katerih je bila ena priobčena tudi v „Zori“. Od vseh strani se je dokazovalo, da mora človek, če hoče prav delati, imeti predvsem jasna načela, torej prej luč, potem dejanje. Da, iz vsega se je izcimila naravnost „filozofija dejanja“. Po nepotrebem, saj kar se moje malenkosti tiče, ker nisem nikoli trdil tega, kar se je v teh polemikah pobijalo. Niso me prav razumeli. Zato bi jaz sodil, da največkrat ne kaže iti nad časniški članek, ki je v naglici na papir vržen, z vsem aparatom krščanske filozofije, kakor je šlo znanih sedem Švabov nad murnčka. Ko sem takrat dejal, da s samim znanstvom ni vse storjeno, da sama intelektualna izobrazba ni zadosti, da sicer veliko pomeni, a ne vsega, nisem hotel razmotrivati o odnosu med razumom in voljo, načeli in delom, temveč sem imel le pedagogičen namen; hotel sem le opozoriti, da se praktično delo ne sme omalovaževati, zanemarjati in podcenjevati. Naj mi bo dovoljeno tudi na tem mestu o tej stvari nekaj sicer prav nič originalnih misli izreči.

Moderna mladina boleha. S tem še ni rečeno, na kakšni stopnji se ta bolezen nahaja, kako globoko sega, je li nekaj prav za našo dobo značilnega ali je periodičen pojav, tudi ne razmotrivamo vzrokov in nočemo presojeti, kako se utegne ta kriza razviti. O tem se je marsikaj dobrega povedalo, veliko pa se je brezdvoma tudi pretiravalo. Problem še ni zadosti zrel, da bi bila čisto objektivna kavzalna diagnoza in pravilna prognoza mogoča. Kar zazdaj lahko konstatiramo, je cela vrsta bolezenskih simptomov.

Velikokrat se poudarja kot poglavitno in najznačilnejše zlo seksualna razbrzdanost. Gotovo, da obstoja in ima veliko slabih posledic, a problem samo s te strani gledati, bi bilo napačno. Enostranost v tem oziru izvira iz tega, ker se velikokrat seksualne pregrehe klasificirajo kot najnenravnejše sploh, kar pa tako splošno izrečeno ni res, tudi ne s stališča katoliške morale. To je treba presojeti po najrazličnejših okoliščinah. (Sv. Tomaž stopnjuje grešnost protinravnih dejanj po tem, je li v njih več odnosa duhovnosti — ta so kvantitativno največja (n. pr. superbia) — ali se nanašajo na telesnost in duhovnost — ta so socialno najbolj nevarna (n. pr. avaritia) — ali se v njih izraža bolj samo fiziološki moment, sem spada luxuria, seksualne pregrehe. Te so najbolj ponižujoče. V tem zmislu odgovarja sv. Tomaž na vprašanje: An luxuria est maximum peccatorum? negativno.) Kar se tiče dejanskih posledic,

vplivajo seksualne pregrehe na posameznika in družbo zelo kvarno, če pa se ta kvarnost tehta, se nemalokrat tudi pretirava. Zanimarjajo se nadalje tudi gospodarski činitelji, ki na to reč vplivajo. Danes je težko rodbino ustanoviti in jo preživljati, rodbinsko življenje samo je izgubilo svoj patriarhalni značaj precej vsled gospodarskih vzrokov, ljudje so pa tudi postali oslabelega in nenormalno reagujočega živčevja. To fiziološko kakovost določajo nešteti činitelji, med njimi veliko ekonomskih. Tudi za čistost je poleg milosti potreba gotovih natornih predpogojev. In abstracto more vsak, kar mora, in concreto pa je treba ugodnih individualnih in socialnih, fiziških in psihiških razmer. Volja res še more, a težko in vedno težje, in ravno pri seksualnih rečeh poneha v primeri z drugimi prekršitvami moralnega reda odgovornost najpreje in najpogosteje. Opozarjam v tej zvezi tudi na to, da se časih kljub močno razvitemu seksualnemu nagnjenju, ki se kmalu in rado v napačno smer izprevrže, religioznost kljub temu bolj ohranja, kakor bi bilo pričakovati; pri posameznikih in narodih. To je zaradi tega vredno, da se vpoštevava, ker se časih iz nepoznanja tega fakta, dostikrat in concreto prizadeva posamezniku krivica.

Treba je globlje poseči. Seksualna razbrzdanost (pravzaprav je ta izraz jako nedostaten za zlo, ki je tako zaznamujemo), ki jo pospešujejo najrazličnejši činitelji, je, če gremo do dna, mogoča vsled oslabelosti volje, ta pa, ki je že sama na sebi vsled izvirnega greha oslABLJENA, je oslabela tudi vsled okolnosti, ki med drugim izkvarjajo tudi seksualno moralo. Concupiscentia, mundus, satan, kakor je v Janezu Evangelistu. Medsebojna vzročnost, ki vlada med temi faktorji, se točno ne da formulirati, tudi ne docela doumeti. Volja je slaba, držimo se tega! Ali je pri naši moderni mladini kaj drugače slaba kakor svoje čase, to je zdaj vprašanje?

Vmisliti se v stare čase je težko, rezultat zelo subjektivno pobarvan, sklepa se le po analogijah in nekem instinktu. Zdi se mi, da se moderna doba loči od prejšnjih po tem, da je ta debiliteta volje splošna, kar se tiče subjekta ali objekta. Svoje čase smo imeli može in mladeniče, ki niso sicer bili angeli, dostikrat hudo počutnosti udani, a so na drugi strani znali tudi veliko dobrega ustvariti. Naš čas ni več sposoben za noben vzlet, ne umeva idealov, ki zahtevajo velikih žrtev, ne prenese naporov.

Ta splošna slabost povzroča tudi perverzijo seksualnega čuvstvovanja. V tej perverziji spolskega nagona tiči znak naše dobe, v kolikor ni gotove vrste perverzija s seksualnim življenjem bila de facto vedno zvezana. Ta perverzija je mogoča le, če zadobi ves kompleks afektov, na kojih podlagi se volja udejstvuje, neko napačno smer. Razlagati si je to biološko. Človeštvo stara. Seveda generacija ni izključena; je celo zelo verjetna. Zdaj pa živimo v krizi. Med posebnimi znaki je treba v prvi vrsti opozarjati na to, da pojema ljubezen do družinskega življenja in kreposti, ki so zanj potrebne. Zakon, ki seksualno življenje najbolj ureja (izvzeti so slučajji popolne zdržnosti, n. pr. pri duhovništvu, kjer je castitas večje socialne važnosti za Cerkev in zato za družbo sploh), je žrtev, za to žrtev pa velik del moderne mladine ni več zmožen. Seksualno življenje izven zakona pa se rado pervertira. Vsa brutalnost spolskih ekscesov izvira nadalje od tega, ker se goji samo teženje po ženski, slast sama na sebi, ko pride v razmerju moža do ženske vpoštev v resnici še veliko drugih momentov, predvsem

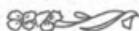
obveznost, ki jo imata drug do drugega kot telesno-dušni bitji ali kakor navadno rečemo, njihova duševna zveza itd. Konečno treba pomisliti, kako veliko prevredjenje moralnih vrednot je v moderni dobi nastopilo! Kako vse drugače se seksualno življenje pojmuje kakor svojčas! Izgubilo je svojo zvezo z od Boga sankcionirano moralo, in to načelno napačno naziranje ima za posledico veliko seksualno perverzijo. Če hoče kdo vso izkvarjenost seksualnega pojmovanja v našem času spoznati, naj študira proces zoper knjigotržca Sterna na Dunaju, v katerem je zagovornik najpodlejše stvari zagovarjal s tem, da so „kulturnohistorični dokumenti“ in je porotnike o tem tudi prepričal!

Moderna mladina se udaja vsem zlim nagibom brez volje, nekako topo, brez odpora. To je, čemur pravijo pomanjkanje idealizma. S tem je zvezan nek pesimizem, ni pravega veselja do življenja, mladina reagira na vse le nekako mehanično, valovi strasti jo mečejo sem in tja kakor morje orehovo lupinico.

In zdravilo proti temu? Nikoli nismo dvomili o tem, da je treba mlademu rodu izobrazbe, filozofske in religiozne izobrazbe. Mladino je treba učiti, da bo gledala svet v drugačni luči. Tudi tega nismo nikoli tajili, da je naši mladini treba ravno poznavanja krščanske filozofije. Le ta filozofija more zbuditi v njej veselje do stvarstva, do življenja, do požrtvovalnega dela. Le krščanska filozofija more zbuditi zmisel za lepoto, ki se izraža v stvarstvu, to pa zato, ker uči njegovo čudovito smotrenost. Moderno modroslovje je pesimistiško skozi in skozi. Zato kličemo tudi mi: „Več luči!“

Toda enega ne smemo prezreti: Volja je dandanašnji tako zelo oslabela, da časih, rekel bi celo, zelo pogostokrat, umstveno izobraževanje samo ne rodi še veselja do praktičnega delovanja po načelih. Niso redki ljudje, ki so principiuelno zadosti izobraženi, tudi krščansko čutijo, a se do energične reforme sebe in drugih vendarle ne morejo povzpeti. To je treba razumeti, da se varjemo enostranosti.

Ali proti temu ni pripomočka? Je, in sicer predvsem v organizaciji. Da gremo in medias res, naša katoliška politična in nepolitična organizacija je tako močan, življenja poln in energije prekipeljavost ustroj, da zamore povzdigniti vsakega posameznika, če ima količkaj dobre volje. V njej je utelešenega toliko dela, toliko dobrih tradicij, toliko podnetov in motivov, da more okrepiti tudi slabiča. V tej organizaciji, s to organizacijo, po tej organizaciji se mora vršiti izobraževanje in če kdo v njej in z njo dela, dobi do dela tudi vedno več ljubezni. V tem zmislu sem takrat rekel, da zamore mlad človek tudi še z nezadostno, ne še do viška razvito umstveno izobrazbo sčasom veliko pridobiti, da le začne delati. Škoda, ki izvira iz tega, da začenja načelno še ne zadosti utrjen inteligent v tej organizaciji delovati, je manjša kakor uspehi, ki se sčasom dosegajo. Tak organizem, kakor je naša organizacija, se sam regulira. Zato sem grajal tako one, ki le teorijo povzdigujejo in napake pretiravajo, kakor one, ki se za potrebo umstvene izobrazbe le skrivajo, da opravičujejo svojo komodnost. Zato pravim tudi danes: Slovenski akademik, notri v našo organizacijo — opozarjam zlasti na orlovsko — pogumno se vrzi v praktično delo, več luči in več dela! — Mislim, da se zdaj razumemo.

Jakob Mohorič.

Pravništvo v naši struji.

Proti ogromni večini svetnega razumništva v najhujšem boju z njo se je začela naša struja. In zmagala je. V začetku tega boja liberalni razumnik sploh ni mogel doumeti, da bi med Slovenci kdo mogel priti do moči in veljave preko njega. Njegova samó-zavest je bila prevelika, saj je ravno takrat praznoval zmago nad Nemci in nemškutarji; da teh ni porazil sam, ampak skupno z ljudstvom in duhovščino, na to ni dosti mislil. Da ga od ljudstva loči svetovno naziranje in izobrazba, je sicer vedel, konsekvenc pa iz tega dejstva ni izvajal drugih nego teh, da je v mestu iskal družbe enakih, do ljudstva pa se je potrudil samo pri volitvah in kadar ga je sicer rabil. Takrat se je rodila naša malomeščanska družba in se organizirala posebna kasta. V kat. narodni struji v začetku res ni bilo veliko svetnega razumništva, nekaj ga je pa vendar bilo in duhovništvo se je s toliko večjo vnemo lotilo dela, ker je svetno razumništvo postajalo čedalje bolj radikalno-liberalna in zato gledalo duhovnike čedalje bolj po strani, smatrajoč jih za manj vredne od sebe. V boju kat. narodna struja ni samo teoretično zastopala stališče enakopravnosti svetne in duhovniške inteligence, ampak je s svojo zmago to stališče tudi praktično, nepobitno dokazala. Dokazala je, da ima v svojih vrstah, čeprav ji nedostaja kvantitativne večine inteligence, čisto gotovo inteligente, ki so z dalekovidnostjo, zmožnostjo in delom kos množicam na oni strani. Na nobenem polju javnega dela niso mogli liberalci vzdržati gospodarstva. Najprej so postali nebistven faktor v politiki; da je ljudsko organizatorično, izobraževalno in gospodarsko delo podlaga moči in veljave, so spoznali šele dolgo po dvanajsti uri. Na znanstvenem in leposlovnem polju se je naša struja dostojno uveljavila. V najnovejšem času so sicer radikalni epigoni napravili poizkus, izvojevati par polj popolnoma nazaj. Na polju zadružništva se je stvar tragično končala, poizkus na znanstvenem polju, se od naše strani vse premalo vpošteva.

Vendar je kat. narodna struja težko pogrešala svetne inteligence. To so obetala naša kat. nar. akademična društva. Tako se je zgodilo, da so nekateri pričakovali od kat. nar. inteligentnega naraščaja naravnost čudežev; takemu pričakovanju je seveda moralo slediti razočaranje. Doslej se še nobeni kulturni struji ni posrečilo, vzgojiti vseh inteligentnih pristašev svojih za javno delovanje, tudi ob izrednih dogodkih ne, ki dostikrat v neznatnih ljudeh zbude velike sile in jih pripravijo do velikih, nepričakovanih činov. Na vseh poljih javnega dela je naša iteligentna mladina že častno zastopana. Objektivni opazovalec našega dela mora reči, da si še nobena ideja med Slovenci ni vzgojila toliko mladih, vztrajnih delavcev kot misel katoliškega demokratizma. Da se ne stori še več, je nekoliko kriva nezaupnost. Nikdar še ni bilo pri nas vse tako dosledno organizirano kot je danes; vse javno delo se vrši v organizaciji, vsako polje javnega dela ima svoje ljudi, ali pa je razdeljeno na več podorganizacij, od katerih ima vsaka svoje vodstvo. Razdelitev je skoro tako popolna kakor razdelitev zemlje, kjer tudi ima vsak košček svojega gospodarja. Kaj bi rekel naš kmet, če bi mu prišel izobražen poljedelec in rekel: »Pomagam ti obdelovati

polje in gospodariti.« Tudi če bi se ponudil zastonj, bi ga kmet ne vzela; hlapca rad, a sogospodarja, ki drugače ume in dela kot on sam, nikdar ne, ker je prepričan, da pride na kant, če vsprejme pomoč, tujo po obliki in vsebini. Čisto umevno se zdi, da je tudi voditelj izobraževalnega, gospodarskega ali političnega dela podobnih misli, kadar gre zato, da mu kdo pomaga pri delu, najsi je sam še tako zaposlen in pomoči potreben.

Ne vodi me pri teh vrsticah očitane, da premalo delajo naši starejšine; napačna in krivična, celo škodljiva se mi zdi ta misel. Rad bi le opozoril na to, da je skoraj polovica naših akademikov pravnikov, da imamo tudi med starejšinami že precej pravnikov in da imamo zlasti pravnikih v naši struji zelo odlične naloge. V Danici se je že večkrat poizkušalo z juridičnim klubom, a je bil še vselej križ z njim. Prvoletnik in drugoletnik se zanimata za predmete historičnega izpita, tretjeletnik za avstrijsko javno in zasebno pravo ter narodno gospodarstvo, četrtoletnik pa se skoro vsak bavi zlasti s privatnim pravom in pripravlja za judicijalni izpit. Zato je težko dobiti za klub zadostno število skupnih interesentov. Kogar veseli znanstveno delo, ga z odprtimi rokami vsprejmo v seminaru in mu nudijo pripomočkov, s kakršnimi akademično društvo nikdar ne more razpolagati. Zelo potreben bi se mi pa zdel pravniški klub v Slov. kršč. soc. zvezi. Naša struja je eminentno gospodarska, politična in socialna, zato gre odlično mesto med njenimi delavci pravnikom. Politično, gospodarsko vedo, sociologijo popularizirati je naša naloga. Dozdaj vrše to delo skoraj samo praktični politiki in žurnalisti, ki niso vsi teoretično izobraženi in ki gledajo dostikrat le bolj na stranko nego na organizacijo. Organizatoričnega dela je pri nas dovolj, izobraževalnega je premalo.

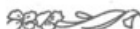
Levec pripoveduje v panegiriku na Prešerna, da bo mali slovenski narod takrat, ko bodo pred sodnim stolom dajali narodi odgovor od svojega hiševanja, lahko pokazal knjižico Prešernovih poezij in Večni mu bo moral priznati, da ni zastonj živel. Ta sicer lepa misel se mi zdi tipična za dobo, ko je bila literatura umetnost v središču vsega javnega delovanja, ko se je na gmotno povzdigo narodovo še malo gledalo. Takrat se je dostikrat pri odličnih naših ljudeh pojavila bolesta misel in tiha skrb, kaj bo, če se naš mali narod ne bo ohranil, če bi utonil v nemškem morju. Marsikaterega izmed literatov, ki so ustvarili našo umetnost, je podžigala misel, da bi pripomogel ohraniti narodu večnost v umetnosti nalik Grkom, če že narod sam izgine v nemških valovih. Ta in oni je že celo slikal, kako bo takrat, ko našega naroda ne bo več, ko bodo samo še zaprašene knjige pričale, da smo kedaj živeli, in jih bodo učejnaki tujih narodov čitali in se jim divili.

Od tistih časov sem smo postali silno realistični. Ne vprašujemo se več, ali bomo ohranili obstoj narodov ali ne, ampak gremo, dokler smo, z zavihanimi rokavi v boj in na delo z zavestjo, da problem malega naroda obstoji v tem, kako stopnjo bo zavzemal v politiki in gospodarstvu. In pri nas Slovencih je spričo teh teženj nastalo vprašanje, ali ne bi bilo za nas edino zveličavno, če se združimo s Hrvati. Združitev v umetnosti, v literaturi se je izkazala kot nemogoča, ker bi bila žrtev slovenskega jezika nemogoča. Za združitev na gospodarskem in političnem polju ne bo treba žrtev, pač pa silne ovire. Kdor pa se je ustrašil ovir, še nikoli ni vojeval

zmagoslavnih bojov. Za to akcijo bo treba velikih sil, samo politiki ne bodo zadostovali, celo slovensko in hrvaško ljudstvo bo moralo biti kot en mož z njimi, ljudstvo politično popolnoma zrelo in izobraženo, ljudstvo moralno silno in odporno.

To bi bilo eno vprašanje, je jih pa nešteto, kjer bo moral graditi temelj in zidati stavbo znanstveno izobraženi teoretik, če bomo hoteli doseči tako prihodnost, kakor si jo želimo in zaslužimo.

Doslej so pravniki v zgodovini slovenske kulture zavzemali odlično mesto, v naši struji imamo pa še posebno važne naloge; vprašanje naše zmožnosti je, kako jih bomo rešili. Odvisno je od tega vse, prihodnost naše struje in naroda. Človeku pa ni dobro samemu biti; tudi tukaj bi bila dobra in potrebna organizacija, ki bi skrbelo za sredstva (knjige itd.), dajala smer in množila energijo pri posamezniku.

Maks Stanonik:

Katoliški laik in vdejstvenje njegovega verskega prepričanja.

„Človek bi poblaznel, če zmisli na smrt!“ Ta misel je prevzela docela skeptičnega Leona Ploszowskega (Sienkiewicz, Brez dogme), ko je ugledal mrtvega očeta. Poblaznel? Da, čudno bi ne bilo. Življenje brez zmisla in cilja, a v duši neizbežna zavest, da bi življenje moralo imeti zmisel, da bi življenje moralo imeti cilj. — —

Vi se smejete? Ah da, prekasno sem se domislil besed, ki jih je rekel francoski mislec: „Mi sicer vemo, da moramo umreti, a ne verjamemo!“ Vi ste tisti, ki veste sicer, da boste umrli, a ne verjamete, zato se ne smejete, kajne? Prav. Svobodno vam. Lahko verjamete, da boste umrli, lahko ste preverjeni o svoji nesmrtnosti. Zato pa dovolite, da tudi mi mislimo svoje. Da mirno verujemo, da bomo umrli, da mirno verujemo, da bo po smrti sodba! Celó to morate priznati, da bi ne mogli naši veri prav nič oporekati tudi tedaj, če bi mi ne bili pravkar izpogojili prostosti verovanja. Skeptiki, agnostiki, pozitivisti ste, ki ničesar ne priznavate, kar je onkraj čutnega sveta, nad in pod čutnim svetom. Naša vera pa sega onkraj, v kraje, v katerih vi načelno ne rečete več ne da, ne ne! Ne veste namreč, ali je kaj onkraj, ne veste, da ni nič. Ker torej mi trdimo in smo prepričani, da je onkraj nekaj, pa zato skomignete z rameni, češ, kaj vem, stavimo, da je onkraj smrti nekaj. Vi ne morete dokazati, da ni, mi pa smo prepričani, da je, in velika večina človeštva je prepričana, da je. Če nas torej onkraj čaka sodba, nas in vas, kaj tedaj? Tedaj je življenje odgovorno, strašno odgovorno.“¹

Ali se zaveda današnji svet te odgovornosti življenja? Ali se zaveda, da biva nad čutnim svetom causa prima universi? Da je tudi onkraj groba nekaj? Premotrimo nakratko moderno javno in zasebno življenje!

Veliko zlo, na katerem trpi današnje krščansko življenje, je to, da je javno delovanje odpadlo od krščanskih načel. Ta odpad se razteza na politiko, literaturo, znanost, umetnost. V srednjem

¹ Dr. A. Ušeničnik, Kat. Obzornik, 1902, v spisu „Socialna odgovornost življenja.“

veku je živela država v slogi s Cerkvijo, posvetna inteligenca se je pokoravala cerkveni avtoriteti. Zato so verska načela prevladovala vse javno delovanje. Toda nastopila je reformacija, v 17. in 18. stoletju je vladal cezaropapistični absolutizem, prišla je revolucija in rodila dete, moderni liberalizem. Njegovo temeljno načelo je osvoboditev vsega javnega življenja od vsakega verskega vpliva. Država naj se popolnoma loči od Cerkve. Liberalizem vpečuje protikrščanska načela v filozofijo, umetnost, narodno ekonomijo, sploh v vse panoge javnega delovanja.

Tudi zasebno življenje je prepojeno s protiverskim duhom. Materialistični nauk se praktično izvaja z uživanjem, čutnostjo, razveseljevanjem in lahkomišelnostjo. „Brez vere v nebesa po smrti išče človeštvo nebes na zemlji, in ker na zemlji ne najde nebes, odtod nezadovoljnost s svojim stanjem, odtod gnev proti tistim, ki so „beati possidentes“, odtod socialistične težnje, odtod anarhizem.“¹

Moderni človek je že skoro pozabil misliti. Taka je vzgoja od mladosti; vse naj se le izkusi, doživi. Živi se le od zunanjih vtisov in vplivov, živi od trenutka do trenutka, od enega vtisa do drugega. Le to je pomembno, kar mika, kar draži živce. Baš zato manjka stanovitnosti, vztrajnosti, javnosti načel, človek je utopljen v vsakdanje življenje, in njegov duh je skoroda nezmožen, dvigniti se v nadzemske višave, k svojemu Stvarniku. „Kdo bi se naučil z vprašanji o zmislu in cilju življenja, kdo bo skrbel zato, kaj bo; življenje je treba sprejeti tako, kakršno je; zadovoljno izrabiti, kar ima dobrega, slabo pa preprečiti ali, če ne gre drugače, prenesti.“²

Kdo bo odpomogel tolikemu zlu? Kdo probudil ljudska srca in jih zopet združil z Bogom? Duhovnik? Gotovo. Toda pomagati mu mora tudi laik.

Po nauku sv. Pavla je Cerkev telo Jezusovo, posamezni verniki pa so udje tega telesa. Kakor ima na človeškem telesu vsak ud svoje opravilo, tako je dobil tudi vsak vernik od Boga poseben poklic in posebno nalogo. Razmerje med telesnimi udi je vzajemno, vsi se med seboj podpirajo in si pomagajo, da dosežejo en in isti namen. „Če en ud kaj trpi, trpe z njim vsi udje, in če se veseli en ud, se veseli z njim vsi udje.“ (I. Kor. XII, 26.) Prav to velja za ude telesa Jezusovega, za Cerkev. To je nauk apostola narodov o mističnem telesu Jezusovem, o Cerkvi, ki ga zlasti poudarja v prvem pismu de Korinčanov in v pismu do Efežanov.

Iz tega nauka pa sledi, da nič ne nasprotuje duhu Jezusove Cerkve bolj kot apatija do usode Cerkve, in da so tudi laiki dolžni pomagati duhovščini s tem, da seznanjajo s sv. Cerkvijo tiste, ki žive v senci zmot, da skušajo odpadle sinove privedi nazaj k njihovi in svoji materi. Danes, ko delujejo vsi sovražniki sv. Cerkve s polnim parom proti njej, bi bil v resnici nevreden katoliškega imena tisti, ki bi užival le dobrote sv. Cerkve, ne da bi skušal kaj pripomoči v njeno razširjenje.

Kuga modernega brezverstva se je, kakor sem že omenil, razširila v javnem življenju. A kdo je v prvi vrsti poklican, da vodi politiko in druge panoge javnega življenja? Laiki. „Duhovnik po svojem poklicu skrbi za rešitev duš, skrbi, da ljudje sredi svojih vsakdanjih, časnih opravil ne pozabijo na svoj zadnji namen, svoj

¹ Dr. A. Ušeničnik, Čas, 1911, 433.

² Dr. A. Ušeničnik, Čas, 1911, 434.

zadnji cilj. Res je, da posvečenje duhovniku ne vzame njegovih državljanskih pravic; toda pravo poprišče njegovega delovanja je in ostane Cerkev. Politiko in druge javne posle prepušča laikom in se bavi s temi posli izjemoma le toliko, kolikor zahtevajo potrebe katoliške Cerkve.¹ Vsa pomembna mesta v javnem delovanju zavzemajo v pretežni večini laiki. Da torej v javnem življenju, politiki, šoli, literaturi, umetnosti zopet pride do veljave in vpliva božji nauk, našega Gospoda je v prvi vrsti naloga naših laikov.

Tudi v privatnem življenju lahko katoliški laik precej vpliva na preporod krščanstva med inteligenco, ki prisega na moderni liberalizem. Kako naj probudi njihova srca duhovnik? Kako naj započne to delo, ko se vendar ta inteligenca na vse mogoče načine izogiblje cerkve in duhovnika. Da bi med inteligenco zavládalo krščansko življenje in da bi se radikalno preobrazilo vse naše javno življenje, na to dandanes sploh ni misliti, ako ne pri-skočijo duhovnikom na pomoč svetni katoliški izobraženci. Poleg tega moderni svet ne ume življenja duhovnikovega, ne verjame in ne zaupa na duhovnikovo odkritosrčnost. Naša materialistična doba začenja vse s stališča koristi. Kakor vsakdo zagovarja stan, kateremu pripada, zaradi koristi, ki jih ima od njega, tako mora delati — pravijo tudi duhovnik ter ščititi in braniti vero v svojo korist. Nasprotno pa lep zgled krščanskega laika jako močno vpliva tako na inteligenco kot na preprosto ljudstvo, ker je navadno nemogoče nizkotno sumničenje, da ga k izpolnjevanju verskih dolžnosti in k gorečnosti za Kristusa nagiblje časna korist.

Razlogov je torej dovolj, vsled katerih mora vsak zaveden izobraženec smatrati za svojo častno dolžnost, da zastavi ves svoj ugled in vso svojo zmožnost v to, da tudi v privatnem življenju obenem z duhovščino deluje za razširjenje in vdejstvenje božjega nauka.

* * *

A kako naj dá česar sam nima? Kako more učiti z uspehom, če z zgledom podira, kar zida v teoriji?

Treba najprej sebe preroditi in prenoviti s študiranjem versko-filozofične apologetike in s tem, da se spoznani resnici ukloni volja, kakor to od nas zahteva doslednost in značaj!

Apologetika pomeni že po svoji koreniki obrambo, namreč obrambo resnice. Njena naloga je, da znanstveno utemelji teistično, krščansko in katoliško stališče, ki na njem stojimo kot katoličani. Apologetika kaže upravičenost, edino upravičenost našega stališča, brani vero proti napadom in jo utrjuje v dvomljivcih. Obramba resnice se ravna po nasprotnikih, ki jo napadajo in po načinu njih napadov. Drugače so katoliško resnico branili apologeti v prvih stoletjih krščanstva, drugače v XVI. stoletju, in drugače jo moramo braniti v našem veku. Prvim je nasproti stala rimska državna oblast v zvezi s poganskimi filozofi; drugi so se imeli boriti s krščanskimi heretiki; tretjim stoje nasproti racionalisti in naturalisti. Kar se tiče heretikov XVI. veka, je znano, da so skoro vsi hoteli biti pravi kristjani, le ne katoličani. Kot kristjani so priznavali nadnaravno razodetje in sveto pismo; zametali so le tradicijo pa avtoriteto učeče Cerkve in papeštva. Potemtakem je

¹ Dr. Mahnič, Hrv. Straža, 1903, 14.

bilo sveto pismo skupno bojišče, na katerem se je vršil boj med katoliki in akatoliki. Katoliškim apologetom je torej zadoščalo, da so zajemali svoje razloge iz sv. pisma. Ako si protestanta zavrnil s svetopisemsko besedo, je umolknil: zmaga je bila na tvoji strani.

Pa drugače je dandanes, ko se nam ni več boriti z akatoliki, ampak z naturalisti in racionalisti. Ti ne priznavajo nadnaravnega, pozitivnega razodetja in se torej tudi ne uklanjajo besedam svetega pisma kot božjim, nezmotljivim. Zatorej tudi mi ne moremo prijemati za orožje svetopisemske besede, da bi jih zavračali, prepričevali; oni tega orožja ne priznavajo kot postavnega. S stališča svetopisemskega razodetja moramo potemtakem stopiti za njimi na bojišče čisto naravnega spoznanja in dokazovanja. Racionalistu se ne moremo bližati razen z umskimi razlogi; le ako ga s temi zavrremo, se bomo smeli ponašati, da smo katoliško vero obranili njegovih napadov. Le z umskimi razlogi ga moremo privedi do tje, da bo priznal možnost in resničnost nadnaravnega razodetja. Dokazovanje z umskimi razlogi je pa naloga filozofije. Jasno je torej, da moramo v našem veku študirati versko-filozofično apologetiko, da se apologetika dandanes ne da ločiti od filozofije.

Apologetike ni dolžan študirati le klerik, pečati se mora ž njo — kakor sem že omenil — tudi izobraženi laik.

Človek, ki je bil dosedaj brezverec ali krivoverec, pa je prestopil v Cerkev, vernik, ki je prišel do polne uporabe svojih duševnih sil — oba morata dajati ne le drugim, ampak tudi samemu sebi odgovor o svoji veri in svojem upanju. To nujno zahteva razumna človeška narava. Kako naj kaj trdno verujem, naj smatram kaj za resnico, ako moj razum ni o tem prepričan, o tem ničesar ne ve?! Naša narava sama nam torej dovolj dokazuje potrebo in dolžnost študija apologetike.

Pojdimo dalje! „Znano je, da mora biti izvestnost o naravnih pogojih naše vere sicer prava izvestnost (brez nje ne bi bila mogoča pametna vera), a da je navadno le relativna. Otroku ali preprostemu človeku ni mogoče podati takih dokazov in tako, da bi bili prepričevalni tudi za izobraženega moža. Dosti je, da so prepričevalni zanj. Odtod sledi, da mora iti z drugo izobrazbo vzpored tudi religiozna izobrazba. In eden izmed vzrokov, da je dandanes med inteligenco toliko nevere je tudi ta, da nje izobrazba ni harmonična. Univerza jim daje znanstveno svetno izobrazbo, religiozna izobrazba pa ostane na stopnji srednješolskega uka. Odtod notranji razdor. Dokazi, ki so bili na gimnaziji, ob tedanjem duševnem razvoju, zadostni, za strogo-znanstveno mislečega duha v isti obliki niso več zadostni. Brez globljega verskega studija — in tega univerza prezira — izvestnost mladih let ne more vzdržati, začno se dvomi in prej ali slej pod vplivi še drugih vzrokov se porodi verski indiferentizem ali tudi nevera.“¹

Ta geneza verskega indiferentizma in nevere glasno kliče vsem akademikom, ki stoje: „Študirajte versko filozofično apologetiko, da si utrdite tla pod seboj!“ in tistim, ki so že padli: „Proučite pogoje, temelje vere znanstveno, potem pa pokorite svojo voljo sodniku razumu!“

Odgovor na vprašanje, kaj naj sploh študiramo, nam najbolje poda že stari, a še vedno veljavni rek: „Non sholae, sed vitae

¹ Dr. A. Ušeničnik, Čas, 1912, 92.

discimus“. Študiramo za življenje. Živimo pa jako mnogolično življenje. Smo predvsem ljudje, kristjani, imamo gotove poklice in kot taki pripadamo družini, državi. Imamo državljanske pravice ter dolžnosti za tostransko in onostransko življenje, razpolagamo s časom in večnostjo. Ta naš položaj, to naše razmerje pa tvori ravno toliko krogov življenja, ki nas obdajajo, v katerih se gibljemo, in za katere se moramo pripravljati telesno in duševno z umom, s primerno in zadostno mero znanosti. Saj se ne učimo zavoljo študiranja samega na sebi. Znanje brez koristi je oblak brez dežja, da, razkošnost, izguba časa, šport gotove vrste učenjakov, ki jih Nemeč nazivlje: „Stubengelehrten“.

Oborožiti se moramo torej s solidnim znanjem in z usposobljenostjo za vse, kar od nas zahteva naše stališče v človeški družbi, kar nas dela zmožne, da moremo blažilno vplivati na človeštvo; za vse zahteve, ki jih more po pravici staviti na nas čas, ki v njem živimo. Saj ima vsak čas svoje posebne, nujne zahteve, ki jih stavi na posameznika in ki se dado izpolniti le s sodelovanjem vseh ljudi dotične dobe. In kdo si upa reči, ki je trezen in brez predsodkov, da versko vprašanje danes ni eno najvažnejših vprašanj? Danes, ko si brezvestneži, navadno v pomirjenje lastne vesti, prizadevajo vse mogoče, da bi ljudstvu vzeli njegovo najdražjo stvar, njegov zaklad, ki ga še ima, pravo vero, danes, ko je toliko zapeljanih ljudi prisiljenih, pisati na nagrobni kamen tragično-duhoviti napis: V življenju sreče sem imel dovolj, a vendar srečen nisem bil nikdar.

Pameten človek se pa ne more za kako stvar zavzeti z vsem ognjem, ako je ne pozna in ako ni umsko prepričan, da deluje za pravo, dobro, resnično stvar. Do umskega prepričanja o resničnosti sv. vere pa pride izobraženec po poti študija apologetike. Komur je torej blagor ljudstva pri srcu, mora sodelovati pri tem, da se mu ohrani, oziroma vrne resnica. Da bo pa to iz prepričanja, z gorečnostjo delal, naj študira apologetiko.

Dr. Aleš Ušeničnik pravi v drugi številki letošnjega „Časa“: „Naše resno prepričanje je: Če verujemo na bodočnost našega naroda, tedaj moramo skrbeti, da bo vodilna v našem narodu inteligenca, ki bo praktično izpovedala krščansko dogmo in ki bo poleg tega tudi zares filozofično in znanstveno izobražena.“

Spoznani resnici se mora ukloniti volja. To zahteva doslednost, terja značaj. Človeška volja je po izvirnem grehu sicer oslABLJENA, izvorni greh ji je zadal, ako govorim z dogmatiki, vulnus infirmitatis, vendar pa ni ničesar tako visokega, česar bi z milostjo božjo ne mogla doseči. Dviga se ne le do izpolnjevanja zapovedi, temveč tudi do izvrševanja svetov, povzpne se do največje svetosti. Edini pogoj, ki ga Bog stavi, je „ako hočeš“. „Si vis perfectus esse“ je dejal Zveličar mladeniču, ki ga je vprašal, kaj naj stori. Uklonimo torej voljo spoznani resnici in udejstvimo svoje prepričanje s krščanskim življenjem.

Angela Piskernik:

Vtisi s III. vseučiliškega popotovanja.

(Konec.)

Beneški vpliv se kaže posebno na stavbi tako hiš kakor celih mest.

Benetke so del Kvarnera oddale v len. Znamenita družina Frankopanov je dobila v 15. stoletju celi Krk. Frankopani se še danes opevajo v narodnih pesmih.

Tudi Oglej se je boril z Benetkami za vpliv ob Kvarneru. A ko so v 14. stoletju prišli Habsburžani na jug, je izgubil Oglej ugled kot najslabši izmed treh nasprotnikov. Leta 1378. so dobili Habsburžani Trst, par let pozneje Kastav, in ko so podedovali po goriških grofih v Istriji, so bili na Kvarneru enako močni z Benečani.

Tudi Habsburžani so oddali več provinc v len Walseejcem, kakor Lovrano, Opatijo in druge. Walseejci so sezidali leta 1407. v Lovrani samostan, posvečen sv. Jakobu. Od te opatiije ima mesto Opatija (Abbazia) ime. Ko so v 16. in 17. stoletju Turki prodirali proti Avstriji, se je vnela vojska med Habsburžani in Benečani. Turku so se umaknili Hrvati s tem, da so se pred njim pomaknili proti Adriji. Iz 17. stoletja so nam ti Slovani znani pod imenom Uskoki. Kot pomorski tolovaji so si priborili uprav herostatsko slavo; vsa Avstrija se je tresla pred njimi. Leta 1617. sta jih Benetke in Avstrija potisnili nazaj v notranjo Hrvaško. V 18. in začetkom 19. stoletja so izgubile Benetke ime kot morska moč in takrat je nehal njihov vpliv v Istriji, Dalmaciji in v Kvarneru. L. 1814—15. (na dunajskem kongresu) se je Kvarnero priklopil Habsburžanom. Značajna lastnost Kvarnera in cele Istre je pustost, praznost, golost tal in razdrtost peči. To je posledica klimatičnega in historičnega vpliva. Vzrok leži v uničenju kraških gozdov, ki ga je povzročila ogromna potreba lesa za ladije v Benetkah. Človek tukaj žal ni dobro gospodaril in tako je odprl pot klimatičnim silam.

Kras je apnenično gorovje iz mezocoične formacije. Najznamenitejša lastnost Krasa so nepopolne doline. Že nastajajoči Kras je imel majhne hribe in doline, v katerih se je periodično stekala voda. Po letu je izginila v zemljo, jezero se je posušilo in ostale so prazne kotanje: polja. Zgodilo se je tudi, da je voda izdolbila votline, zemlja skorja se je vgreznila in nastale so lijakaste globine — doline.

Apnenec, iz katerega sestoji Kras, vsebuje mnogo železa. Ilovica (Aluminiumsilikt) in $\text{Fe}(\text{OH})_2$ (Ferrihidroksid) dasta skupaj znano rodovitno prst — terra rossa; Ferrihidroksid povzroči rdečo barvo.

Poseben kraški fenomen so podzemne jame. Največja je Postojnska jama na Kranjskem. Apnena voda, ki vsebuje mnogo ogljenčeve kisline (CO_2), raztopi apnenec in naredi CaCO_3 Kalksister in Kalktuff, iz katerega se po izhlapitvi vode sestavijo stebri, stalagmiti in stalagtiti.

Lepe jame so tudi v Škocijanju in na Opčini.

Kvarnero in Istrija spadata v srednjemorsko obnebje s poletji brez dežja. Pozimi navadno dežuje. Ker je pozimi morje bolj razgreto nego poleti, vdere čez Kras na morje severni in severozahodni veter, takozvana bora, če je veter močan, borina, če je slab. Bora je mrzel in suh veter. Poleti brije navadno scirocco, topel in vlažen veter, ki

pride z juga ali jugovzhoda. Spomladi in jeseni se menjavata. Bora je na morju neprijetna; ladja se začne gugati in kaj je s tem v zvezi, vé vsakdo, ki se je vozil po morju. Pozejdon hoče darila; galeb kriči okoli parnika, in ubogo človeče stoji in blede. Tako nam je šlo na potu v Rab. Še bolj hud je pa menda scirocco, ki postaja celo velikim parnikom nevaren. Po Krasu stojijo povsod zidovi, ki naj bi zabrahili grozen vpliv vetrov. Toda kakor rečeno: Kras ni več tako pust kakor je bil prej, posebno ob morju se je izpremenil v lep vrt. Tam stoji borovec in cipresa; mi vemo, da smo ob Sredozemskem morju. Mediterana flora pokriva obrežje južne Evrope, severne Afrike in zapadne Azije. V notranjih deželah se ta flora izgubi, na njeno mesto stopi transalpina s svojimi kostanji in grmovjem, ki zeleni le poleti. Značilna za mediterano floro je množica veliko in lepo cvetočih cvetlic in dreves in množica vedno zelenih grmov. Poleg tega se najdejo tudi subtropske rastline, kakor agave, opuncije in palme.

Kraška flora se deli v tri dele: 1. gozd; 2. grmovje; 3. pečinske rastline.

V gozdu se najde *pinus halepensis* (borovec) s svojo lepo krono; na otoku Rab stoji ena *pinus pinea* (prava pinija) in *quercus ilex* (hrast).

Mnogo bolj razširjeno nego gozd pa je grmovje, takozvano *macchia*, ki obstoji iz nizkih dreves in grmov. Tako gosta je, da je včasih težko skozi priti. V *macchiji* se najde: *arbutus unedo* (Erdbeerbaum), *olea europaea* (oljka), *laurus nobilis* (lovor), *erica arboorea* (resje), *myrtus italica* (mirta), *umiperus* (brinje).

Pečinske rastline so *rosmarinus* (rožmarin), *salvia officinalis* (žavbelj), *euphorbiaceae*, posebno zanimiva *euphorbiacea dendroides* (Wolfsmilch), *ophris cormita* (neke vrste orchidea), kakor tudi *ophris bertolonii* in *ophris atrata*.

V močvirjih se najdejo alge, rjave in zelene.

Na obrežju otoka Raba je bilo tudi par oslovskih kumar (*momordica elaterium*, Spritz- oder Eselsgurke), znamenita zato, ker ko dozori, izbrizgne seme. Najrazličnejše rastline torej najdemo tu, ki se menjavajo z vinogradi in drevesi, ki nosijo fige in rožiče.

Kakor flora, tako je tudi fauna jako zanimiva. Na otokih Lušin in Rab smo našli krevete, *scolopendre* (Tausendfüßler), morske anemone, morske rože (*accinia aquina*, Seerose), želve in *lacertae* (martinček).

Na ladji smo imeli živalsko in botanično razstavo.

Opatija. — Opatija sama na sebi je mesto polno vil in lepih poslopij, sredi oljk in cipres. Modernost prevladuje in tista finesa, ki se nahaja pri bogatincih. Ljudje so ponosni in niti podobni niso prijetnemu ogrskemu ljudstvu, ki nas je sprejemalo s cvetkami in petjem. Opatija nam ni posebno ugajala, zato smo bili vsi srečni, ko smo se odpeljali.

Zadnji dan nas je peljal skozi Kranjsko. Ko smo si ogledali **Postojnsko jamo**, smo šli na hrib Sovič, v katerem se jama nahaja. Botanična ekskurzija je izpadla v naše zadovoljstvo. Tu raste *accinia epipactis* (Schaftdolde), ki je karakteristična za Kras; *arsarum europeum* (Haselwurz); *pinus silvestris* (borovec) in *pinus strobus* (Weimutskiefer). V bližnji vasi, Savar, sem videla človeka, ki bi utegnil biti tista iskana prehodnja oblika od živali do človeka.

Čez noč smo se prepeljali na Solnograško, kjer smo si ogledali **Bad - Gastein**, ki leži med visokimi gorami. Najznamenitejša gora je

gotovo Rathausberg, kjer še sedaj dobivajo zlato. Zlati rudniki obstoje že od 7. in 8. stoletja in so sedaj last neke švicarske družbe.

Posebno so me zanimali takozvani »Gletschermühlen«. Pri Luzernu v Švici je več takih mlinov; kraj, kjer se nahajajo, se imenuje Gletschergarten. Kaj so ti mlini? Kakih 5 do 7 m globoke votline, linpol do 2 m široke v obliki valja. Kako so nastali? Pred 30 do 40tisoč leti so bili tu sami ledeniki; ko se je pa led začel tajati, je voda tekla v nižje kraje, v doline in prinesla tudi kamenje s seboj. Če je voda našla kako votlino, je tekla vanjo in kamen se je po principu turbin vsled vodne moči začel v votlini sukati. Votlina je postajala vedno večja, kamen vedno manjši. V večji votlini pri Gasteinu niti enega kamna več, ampak samo fin pesek; v manjši votlini pa so še kot glava debeli in še večji kamni.

V Bad-Gasteinu so topli vreli. Eden največjih je Grabenbäckerquelle, ki ima 39° R. Dvigalnice dvigujejo vodo navzgor v hotele in kopališča. Drugi je takozvani Franz Josefs Stollen. Rov je jako dolg. Čim globokeje se gre notri, tem topleje postaja. V Bad-Gastein je hodila tudi cesarica Elizabeta, ki je stanovala v Helnenburg.

Imenitna je slika v Wandelbahn (pokrito izprehajališče), ki predstavlja stari način kopanja. Ljudje so sedeli dopoldne štiri in popoldne dve uri v kopališču, igrali, jedli in pili. In vendar pripoveduje tradicija, da jih je takrat mnogo mnogo umrlo in nihče ni mogel najti pravega vzroka za to. Sedaj pa so že toliko napredovali, da vedo, da je tudi vsega dobrega včasih preveč.

Bad - Gastein je bil zadnja točka našega izleta. Če pomislim, koliko smo v kratkem času videli in česa se naučili, bi rekla, da je tako popotovanje koristno in prijetno. Če pa pomislim na hudi vihar v Pusti, na grozeče valove na Adriji, na deset noči brez spanja — potem moram reči, da je prijetnost takega popotovanja minimalna.

VISOKOŠOLSKO DIJAŠTVO.

Iz Prage: Svoj čas je vladal v naših vrstah dvom, ali bo moglo naše akademiško društvo v Pragi prospevati in roditi sad radi takozvanih praških svobodomiselnih razmer. Ta dvom je bil mogoče pred tremi leti še opravičen, ko se je v Pragi začela vzbujati češka katoliška akademična struja, ki je zadela v javnosti na hud odpor. In vendar danes lahko trdimo, da si je češko katoliško dijaštvo bolj utrdilo tla, kot se je prej pričakovalo. Vztrajna energija prvih njih boriteljev jim je izvojevala trdno pozicijo, na katero so lahko ponosni. Praško svobodomiselstvo je v marsičem zelo puhlo, treba je le značajnih moči, ki so zmožne voditi in obdržati notranjo edinost.

Preidemo k našemu društvu. Prej se je dvomilo, ali ga bo mogoče ustanoviti. Dvom je bil neopravičen. Dvomilo se je, ali bo prospevalo in rodilo sad. Ali se to zgodi je popolnoma odvisno od nas. Kdor je čital poročila naših občnih zborov, je lahko videl, da je bilo notranje življenje primeroma zelo razvito. Da pa nismo mogli doseči tistih sadov, ki bi jih pričakovali, to je, da bi se vpliv društva tudi nazunaj razširil, je bilo edino krivo pomanjkanje članov. Če smo že enkrat tukaj, uravnajmo pritek podmladka, da bomo imeli povsod primerno število zastopnikov.

Preveliko število članov je za društvo večkrat zapreka v vzornem delovanju, če jih pa nedostaje, izgubijo veselje še tisti, ki bi radi kaj dosegli.

Obračam se v društvenem imenu predvsem na abiturijente (vpoštev pridejo juristi, tehniki in filozofi razen slavistov), da v večjem številu kot dosedaj poiščejo naše ognjišče. Praga vam nudi svojo slovansko kulturo, predvsem izborno organizacijo na gospodarskem in narodno obrambnem polju, česar ravno mi Slovenci v veliki meri pogrešamo. Glede materialnih zahtev Praga tudi ni na zadnjem mestu. Kdor bi želel natančnejših informacij, naj se do konca letnega tečaja obrne na društvo samo, ob počitnicah pa na predsednika (Anton Leskovec, jur. Reteče, pošta Škofja Loka, Kranjsko). Komur je vseeno, ali gre v Gradec ali na Dunaj in ima veselje do društvenega dela, naj pride v Praگو.

H koncu še nekaj opomnim. Je nekaj naših tovarišev, ki ves čas svojega študija prebijejo doma v ozkem krogu ali v kaki zakotni pisarni in pridejo k večjemu mesec dni na vseučilišče. To se pravi razvitek v sebi zatirati, najugodnejša leta svojega razvijanja zapravljati. Po navadi igrajo materialni vzroki važno vlogo, a veliko kriva je tudi komoditeta in pomanjkanje vsake energije. Če je torej le količkaj mogoče, slovenski abiturienti, v vseučiliška mesta, širit si obzorje in zajemat si znanja pri vrelcu!

M. Zavادلal.

Novi učni načrt za živinozdravniške visoke šole. Naučno ministrstvo je izdalo v soglasju s poljedelskim ministrstvom in glede dunajske živinozdravniške visoke šole tudi s pritrdilom vojnega ministrstva 23. aprila 1912 nov učni načrt, ki vsaj deloma odgovarja časovnim zahtevam. Dosedaj je veljal učni načrt, ki je bil do malega podoben srednješolskemu. Koncem vsakega leta je bila izkušnja, kdor je padel, je ponavljal celo leto in plačeval visoko kolegnino. Poleg tega so bili vsi ti predmeti tudi predmeti rigorozni, h katerim se je bilo mogoče javiti šele po absolviranem osmem tečaju. Zadnja leta so dovolili prvi rigoroz že v petem tečaju. Po novem učnem načrtu odpadejo izkušnje koncem vsakega leta in nikomur ni treba več repetirati. Mesto prejšnjih rigorozov so vpeljali državne izpite, ki vsebujejo kot nadomestilo za izkušnje in rigoroze več predmetov. Olajšava obstoja v tem, da odpade nepotrebno ponavljanje, s katerim se je marsikdo mučil neprimerno mnogo časa.

Termin za prvi državni izpit pade v peti tečaj; vendar je mogoče delati fiziko, botaniko in zoologijo že koncem drugega ali začetkom tretjega, kemijo koncem četrtega in ostale predmete (anatomijo, fiziologijo in histologijo z embriologijo) tekom petega tečaja. Histologija je prej tvorila z anatomijo enoten izpraševalen predmet; v novem učnem načrtu je kot izpraševalen predmet osamosvojena. Po novem učnem načrtu je poljedelstvo kolokvijski predmet, kot izpraševalen pri državnih izpiti pa odpade. S to naredbo je hotelo ministrstvo pokazati, da živinozdravniku ni treba teoretične izobrazbe v poljedelstvu kakor v botaniki in drugod. Po mojem mnenju je pa to neopravičljiv opustek. Pouk v poljedelstvu bi se moral še razširiti in poglobiti, ne pa skrčiti. Živinoreja in poljedelstvo sta v tako tesni medsebojni zvezi, da si ne moremo misliti živinoreje brez poljedelstva, pač pa obratno. Če veterinarac na visoki šoli ne dobi dovolj teoretične izobrazbe v poljedelstvu, je tudi v službi ne bo deležen, ko ima opravkov čez glavo in se bavi pretežno z drugimi vprašanji.

Drugi in tretji izpit je mogoče delati po absolviranem osmem tečaju. V dosego absolutorija je treba enomesečne ekspoziture, kjer kandidat pod vodstvom v to določenega živinozdravnika praktično pokaže sposobnost. Vsak izpit se lahko ponavlja dvakrat, v izjemnih slučajih tudi

trikrat, če to dovoli ministrstvo in profesorski zbor prošnje priporoči. Vsak izpit obsega sedem predmetov, ki se posamič izprašujejo, kar je dijaštvu v veliko olajšavo. Taksa pri prvem izpitu je 15 K, pri drugem in tretjem 20 K za predmet (105 ozir. 140 K v celem). Diploma stane 30 K.

Zadnje čase se je zlasti na Kranjskem mnogo govorilo o živinozdravniškem vprašanju. Zanimanje se je pojavilo v širši javnosti zato, ker živinozdravniki niso hoteli poučevati na tečaju, ki ga je priredil deželni odbor kranjski na Vrhniki za prvo pomoč v boleznih in pri porodih. Ker je časopisje napačno informiralo in je tečaj po svoje tolmačilo, se je nasprotje med živinozdravniki in deželnim odborom tako poostrilo, da je ministrstvo poseglo vmes. Tudi dunajski veterinarci — vsi, ne samo slovenski — so zavzeli stališče proti vrhniškemu tečaju v mnenju, da bo vzgojil mazače mesto živinorejcev. Svoje ogorčenje je društvo slovenskih veterinarcev izrazilo v spomenici, adresirani na deželni odbor kranjski, v kateri je s precej ostrimi besedami kritiziralo početje deželnega odbora. Ta se pa ni ustrašil, temveč je vztrajal pri svojem načrtu, ker je bil prepričan, da bo tečaj slovenskim živinorejcem mnogo koristil. Spomenica je dvignila precej prahu in pisarjenja po časopisih. Vendar so se nasprotstva poblažila, odkar je izdal deželni odbor oficielno izjavo, kakšen da je tečaj in kaj da hoče doseči z njim. Iz tega boja proti vrhniškemu tečaju ni sklepati na mržnjo živinozdravnikov in veterinarcev na Dunaju do tečajev, s katerimi bi se povzdignila živinoreja in izboljšal položaj ljudstva; boj je veljal le tečajem, v katerih bi se fabricirali živinozdravniški pomočniki, ki bi hoteli toliko vedeti ko živinozdravniki-akademiki; da bi taki pomočniki škodovali živinoreji in živinozdravnikom na ugledu in zaupanju, je jasno. Tečajev nam je treba, da bo znal vsak kmetovalec pomagati živini v prvi sili, dokler ne pride živinozdravnik. Z ljudsko izobrazbo bo raslo tudi zaupanje do živinozdravnika in ogorčenje proti mazačem, ki zagovarjajo bolezen in z babjevernimi sredstvi izganjajo hudiča.

I. Z.

Veterinarci bojkotirajo. Služatelji vseh živinozdravniških visokih šol Avstro-Ogrske monarhije so sklenili, da skupno bojkotirajo vojaško šolo za veterinarce in se brez izjeme priglase kot navadni enoletniki. Povod temu sklepu je bilo dejstvo, da v naši armadi še ni posebnega častniškega kora vojaških živinozdravnikov in enoletnik-veterinarec ne more postati rezervni častnik. Kar je vsakemu trgovskemu uslužbencu na podlagi inteligentne izkušnje mogoče, je zabranjeno živinozdravniku z akademično izobrazbo. Zato po soglasnem sklepu vseh avstro-ogrskih veterinarcev ne gre nihče več služiti kot veterinar, ampak pusti ugodnosti vojaške veterinarne službe ter raje služi kot navaden enoletni prostovoljec. S tem upajo prisiliti vojno ministrstvo, da ustanovi častniški kor aktivnih vojaških živinozdravnikov in rezervnikov.

SREDNJEŠOLSKO DIJAŠTVO.

Statistični pregled srednješolskega dijaštva na Slovenskem za l. 1911. (Opomba poročevalca: Oziral sem se le na gimnazije in realke, ker pridejo pri tej statistiki vpoštev predvsem narodnostne razmere.)

V današnji številki priobča „Zora“ podrobno statistiko gimnazijcev in realcev na Slovenskem, in sicer s posebnim ozirom na statistični pre-

Dežela	K r a j	Zavod	Učni jezik	Število dijakov 1. 1911.				Po materinščini 1. 1907.				Napredek (+) oz. nazad. (-) od leta 1907. do leta 1911.
				skup.	Slov.	Nem.	Ital.	skup.	Slov.	Nem.	Ital.	
Krajsko	Ljubljana	I. drž. gimnazija	slov.-nemški	646	628	8	—	609	482	116	5	
	"	II. drž. gimnazija	slov.-nemški	424	417	1	—	349	344	3	—	
	"	nemška drž. gimn.	nemški	170	1	163	2	—	—	—	—	
	Kranj	drž. gimnazija	slov.-nemški	328	324	3	—	324	316	7	—	Skup. + 32·7% Slov. + 29·3% Nem. + 52·3%
	Novo mesto	drž. gimnazija	slov.-nemški	276	267	7	—	219	209	9	—	
Krajsko	Kočevje	drž. gimnazija	nemški	159	11	147	—	104	23	81	—	
	Št. Vid	zasebna gimnazija	slovenski	256	255	—	—	97	97	—	—	
		Skupaj gimnazijcev		2259	1903	329	2	1702	1471	216	5	
					84·1%	14·6%		96·4%	12·6%			
Krajsko	Ljubljana	državna realka	nemško-slov.	512	303	196	4	516	285	213	13	
	Idrija	državna realka	nemško-slov.	220	214	5	—	193	191	2	—	
		Skupaj realcev		732	517	201	4	709	476	215	13	Skup. + 3·2% Slov. + 8·6% Nem. + 6·5%
					70·6%	28·8%		67·1%	30·3%			
Spodnje Štajersko	Maribor	državna gimnazija	nemško-slov.	551	322	229	—	483	318	165	—	
	Celje	državna gimnazija	nemški	309	77	228	1	347	86	259	1	
	Celje	drž. nižja gimn.	slov.-nemški	160	160	—	—	191	191	—	—	
	Ptuj	deželna gimnazija	nemški	192	31	161	—	209	39	167	—	Skup. — 1·5% Slov. — 6·9% Nem. + 4·6%
		Skupaj gimnazijcev		1212	590	618	1	1230	634	591	1	
				48·7%	51·0%		51·5%	48·0%				
Spodnje Štajersko	Maribor	državna realka	nemški	272	8	258	1	266	11	246		Skup. + 4·6% Slov. — 27·3% Nem. + 4·8%
					3%	95%		4·2%	94·6%			
	Celovec	državna gimnazija	nemški	478	72	401	4	492	89	401	—	
	Beljak	drž. realna gimn.	nemški	214	11	302	—	304	10	292	1	Skup. + 2·4% Slov. — 9·1% Nem. + 3·3%
	Št. Pavel	državna gimnazija	nemški	223	17	191	—	195	11	173	4	
	Skupaj gimnazijcev		1015	100	895	13	991	110	866	5		
				9·8%	88·2%		11·1%	87·4%				

Kor.	Celovec	državna realka	nemški	431	8 1·9 ⁰ / ₀	412 95·6 ⁰ / ₀	8	359	5 1·4 ⁰ / ₀	344 95·8 ⁰ / ₀	5	Skup. Slov. Nem.	+ 20 ⁰ / ₀ + 60 ⁰ / ₀ + 20 ⁰ / ₀	
														Skup. Slov. Nem. Ital.
Primorsko (brez Istre)	Gorica	državna gimnazija	nem.-ital.-slov.	703	342	53	302	513	262	36	211	Skup. Slov. Nem. Ital.	+ 31 ⁰ / ₀ + 37 ⁰ / ₀ + 27 ⁰ / ₀ + 31 ⁰ / ₀	
	Trst	državna gimnazija	nemški	578	199	191	152	475	136	156	151			
	Trst	mestna gimnazija	italijanski	692	4	8	669	518	—	6	494			
			Skupaj gimnazijcev	1973	545 27·6 ⁰ / ₀	252 12·8 ⁰ / ₀	1123 56·9 ⁰ / ₀	1506	398 26·4 ⁰ / ₀	198 13·1 ⁰ / ₀	856 56·8 ⁰ / ₀			
		Gorica	državna realka	nemški	417	157	61	185	425	129	55	234	Skup. Slov. Nem. Ital.	+ 5·4 ⁰ / ₀ + 22·7 ⁰ / ₀ + 3 ⁰ / ₀ + 1 ⁰ / ₀
	Trst	državna realka	nemški	480	90	171	201	442	71	168	220			
	Trst	mestna realka	italijanski	590	1	1	583	774	2	1	755			
	Trst	mestna realka	italijanski	243	—	—	241	—	—	—	—			
			Skupaj realcev	1730	248 14·3 ⁰ / ₀	233 13·5 ⁰ / ₀	1210 70 ⁰ / ₀	1641	202 12·3 ⁰ / ₀	224 13·6 ⁰ / ₀	1209 73·7 ⁰ / ₀			
			Gimnazijcev skupaj na Slovenskem	6459	3138	2094	1139	5429	2613	1871	867	Skup. Skup.	+ 19 ⁰ / ₀ + 6·4 ⁰ / ₀	
			Realcev	3165	781	1104	1223	2975	694	1029	1227			

gled za l. 1907, ki ga je prinesla „Zora“ v XIV. letniku str. 88 in 89. Podatke za l. 1907 sem posnel po navedenem letniku, za l. 1911 pa iz raznih srednješolskih poročil in prijaznih doneskov nekaterih dijakov, ki se jim tem potom najtopleje zahvaljujem.

Priloženi statistični pregled nam kaže, koliko je bilo dijakov na srednjih šolah koncem šolskega leta 1910/11 in šolskega leta 1906/7, po materinščini oziroma narodnosti, nadalje nam pove v odstotkih, za koliko je število dijakov naraslo oziroma padlo v tem kvadrantenju (izračunjeno za gimnazije in realke posebej za vsako kronovino).

Na Kranjskem beležimo vesel pojav, da je postalo razmerje med številom slovenskih in nemških realcev mnogo boljše, da se je število slovenskih realcev pomnožilo za 8·6 %, število nemških pa padlo za 6·5 %. Število gimnazijcev je močno naraslo, in sicer število nemških mnogo bolj kakor število slovenskih, kar je pripisati ustanovljenju nemške gimnazije v Ljubljani in razširjenju nemške gimnazije v Kočevju. — Razmerje med številom gimnazijcev in številom realcev je še vedno nenormalno, še vedno je mnogo preveč gimnazijcev (glej statistiko in primerjaj številke na Primorskem!) in premalo realcev.

Žalostno sliko nam nudita Štajerska in Koroška. Na celi črti nazadujemo, izvzemši napredek na celovski realki, ki pa je menda slučajen. Nazadovanje je le posledica našega razupljenega narodnega dela ter nemškega furorja, ki preveva z enako silo nemške profesorje in dijake.

Edina svetla točka sta v tem pregledu Trst in Goriško. Tu smo v vsej olimpijadi napredovali na celi črti ne le v istem razmerju kakor Italijani in Nemci, ampak veliko bolj ko naši narodni nasprotniki. Glej zadnji rubriko pregleda. F. V.

Počitnice na srednjih šolah. Po večletnih poizkusih je sedaj naučno ministrstvo definitivno določilo dobo počitnic. Glavne počitnice bodo trajale od 16. julija do 15. septembra. Izjeme so le za posamezne kraje kakor za Bolcan, Meran, Trident, Rovereto in Galicijo. Pred koncem leta se morajo dovršiti vsi izpiti (matura), zato se začno počitnice faktično že 6. julija. Božične počitnice so določene za čas od 24. decembra do vstevšega 2. januarja, velikonočne pa od srede pred, do torka po Veliki nedelji. Prvi tečaj se konča v sobota pred 16. februarjem. Sledeči ponedeljek in torek sta prosta. Sicer ostanejo druge počitnice neizpremenjene.

I. Ž.

Sestanek slovenskega in hrvaškega kat. nar. dijaštva v Ljubljani 1912. V letošnjih počitnicah se vrši 1., 2., 3. in 4. avgusta v Ljubljani sestanek slovenskega in hrvaškega kat. nar. dijaštva. Gotovo je potrebno, da se zopet enkrat snidemo s hrvaškimi dijaki in utrdimo medsebojne vezi. Iste ideje nas vodijo, za istimi cilji stremimo, zato je dobro, da se tudi skupno ozremo v preteklost ter premostrimo, kaj smo dosegli, in premislimo, kako naj delamo v bodočnosti.

Podajamo načrt sestanka samo v glavnih potezih brez podrobnosti, ker se te še vedno lahko izpremenijo. Večkratno izpreminjanje pa moti. Natančen načrt priobčimo v prihodnji številki.

Četrtek, 1. avg. dopoldne: Seja načelstva „Saveza“ hrvaškega katoliškega nar. dijaštva: popoldne: Občni zbor „Slov. dijaške Zveze“ in isto-

časno občni zbor „Saveza“ hrvaškega kat. nar. dijaštva; zvečer: Pozdravni večer. — Petek, 2. avg. dopoldne: Slavnostno zborovanje v proslavo desetletnice društva „Zarje“; vzporedno sestanek hrvaškega srednješolskega dijaštva; popoldne: Seja slov. narodno-obrambne in literarne sekcije; istočasno zborovanje hrv. pokrajinskih društev „Pavlinović“, „Martić“ itd.; zvečer: Igra v „Ljud. Domu“, ki jo priredi „Zarja“. — Sobota, 3. avg. dopoldne: Skupno zborovanje slov. in hrv. kat. nar. dijaštva; popoldne: Seja slovenske organizacijske sekcije; v istem času se vrši sestanek hrv. starešinske organizacije in hrv. teologov; zvečer komerz. — Nedelja, 4. avg. dopoldne: Izredni občni zbor „Slovanske Lige kat. akademikov“; opoldne: Izlet na Bled eventuelno v Postojnsko jamo. J. D.

Evharistični kongres na Dunaju. Dijaški komite namerava za akademike posebne prireditve v okvirju splošnega programa, in sicer: 1. poseben oddelek visokošolcev v veliki procesiji z Najsvetejšim; 2. skupno sv. obhajilo; 3. veliko cerkveno zborovanje z referati: Panis angelicus, Služba božja in skrb za dijake v dušnopastirskem oziru, dijaški domovi; 4. slovesno zborovanje z referati o dijaških zadevah; 5. družabni večer.

Vsak akademik, ki se hoče udeležiti kongresa, mora kupiti dijaško vstopnico za 3:35 K (z znakom vred), ki se naroči pri dijaškem komiteju (Zentralkanzlei des evharistischen Kongresses, Dunaj, I., Stephauplatz 5. Studentenkomitee). S to vstopnico je opravičen vsak visokošolec zahtevati polovično vožnjo III. razreda v vseh avstrijskih železnicah in ima prost vstop v razstavo za cerkveno umetnost in v druge znamenitosti dunajske, ki bodo odprte vsem udeležencem kongresa. Ker se na prepozne priglasne ne bo moglo ozirati, naj se javi vsak že pred 1. julijem, sicer bo moral sam skrbeti za stanovanje in hrano. Dijaški komite se trudi, da preskrbi visokošolcem, ki so z malim zadovoljni, za dobo kongresa sobe in skupna dijaška prenočišča brezplačno, kolikor bodo pripuščala dana sredstva. Vsi seveda ne morejo na to upati, najmanj pa tisti, ki se zglase po 1. juliju. Čas je že skrajen, kdor misli iti na kongres, naj se brž odloči, naroči vstopnico in naznanj, koliko dni bo na Dunaju nočeval in če želi brezplačno stanovanje. Da bomo vedeli, koliko slovenskih dijakov se udeleži evhar. kongresa in da bo možno vse potrebno ukreniti, naj vsak svojo udeležbo obenem javi tudi „Danici“, Dunaj, VIII. Schönborn-gasse 9./4.) do 1. julija, Ivanu Žgur-ju, stud. med. vet. Podraga, p. Št. Vid nad Vipavo, Kranjsko — po 1. juliju. Vabimo še enkrat vse tovariše, ki zmorejo stroške, da ne opuste te lepe prilike in se mnogoštevilno udeležte te velike manifestacije katoliške misli. I. Ž.

Marijanske kongregacije. Že v zadnji številki sem poudarjal bistvo in pomen Marijanskih kongregacij in pokazal, da te niso društva, ki bi mogla komu škodovati, najmanj seveda državi. Da je temu tako, nam potrjuje dejstvo, da je leta 1905. na Ogrskem naučni minister, ki gotovo ni bil „klerikalen“, sprejel v učni načrt tudi kongregacije in jih priporočil kar najtopleje. Pravi namreč v dotičnem odloku: „Najbolj je želeli, da se stare in častitljive Marijanske kongregacije, ki so nekdanj toliko koristile naši domovini, zopet uvedejo v najširje kroge.“ Če pogledamo v letna poročila lanskega šolskega leta, vidimo, da 64 srednješolskih poročil pohvalno omenja kongregacije, nekatera še celo izredno krepko pripoznajo delo in blagonosen vpliv kongregacij. Če je na Ogrskem blagoslov kongregacij tak, zakaj bi ne bil pri nas v Avstriji, zakaj naj je tu nevarno, kar je tam v korist? Zares, svobodomiselstvo vidi povsod strahove in s tem samo sebe smeši.

Niže avstrijski deželni šolski svet je izdal lansko leto odlok, iz katerega povzamemo, da ni proti Marijanskim kongregacijam nobene zakonite ovire. V tem odloku namreč slove; „Deželni šolski svet smatra, da Marijanskih kongregacij, katerih namreč je gojitev verskega čuvstva in opravljenje verskih vaj, po njih ustavi in upravi ni prištevati društvom v navadnem pomenu te besede, tako da bi prepovedi, ki so izražene v šolskem redu in v drugih predpisih o udeležbi srednješolcev v javnem življenju veljale nasebno in v vsakem slučaju tudi za udeležbo v imenovanih kongregacijah. Postopanje proti Marijanskim kongregacijam kot proti društvom je z ozirom na § 3 društvenega zakonika z dne 15. novembra 1865, drž. zak. št. 134. v formalnem oziru dejansko nedopustno, medtem ko je v stvarnem oziru izključen vsak odlok, ki bi oviral mladino pri prostovoljnem izvrševanju verskih vaj.“ Ta uradni odlok, ki se precej previdno izraža, nam pojasnjuje, da niso Marijanske kongregacije društva v zakonitem pomenu besede, ampak da so srednješolcem dovoljene, da je torej vsako oviranje s stališča postavodaje neopravičeno in protipostavno. Kdor zatira in preganja Marijanske kongregacije, ravna protipostavno in se preganjavec lahko skliče na zakon. I. Ž.

LISTEK.

Listnica uredništva. Topot smo napolnili leposlovno prilogo Zore z gradivom pisateljev-visokošolcev. Ta izprememba naj ne razpogumi tistih srednješolcev, ki so doslej v Prvih cvetih objavljali svoje prispevke. Nimamo namena, da bi jih izpodrinili. Zahteva po varijaciji marveč je hila, ki nas je določila — nas, ki smo doslej objavljali svoje stvari v leposlovnih listih, ali jih sploh nismo objavljali — da smo se kot člani naše širše organizacije uvrstili med Zorine sotrudnike. Prihodnja številka, zadnja tega letnika, izide v juliju in prinese zopet Prve cvete. Zato prosimo sotrudnike, da prispevajo polnoštevilno.

Kazimierz Tetmajer:

Jubilant.

(Slika. Iz poljskega prevel V. V.)

Vrnil se je s slavnostnega banketa.

Petdeset let — pol stoletja je pisal; lirične poezije, drame, novele, povesti, veliki epos — to je bila pot njegove pol stoletja ustvarjajoče sile. Sebi na čast in narodu na slavo je pisal in narod ga je vedel ceniti. Dal mu je, kar je mogel: dal mu je časti, premoženje, odlikovanja. Lovorovi vencji, suhi že davno in sveži, so viseli na stenah, spominske knjige so ležale po mizah; priredili so mu slavnosten banket, ves narod se je zbral po svojih zastopnikih pri mizi, da mu povè: velike so tvoje zasluge, velik si. Zadovoljen, a utrujen že od dolgotrajnih ovacij, je sedel blizu sedemdesetletni starec na ugodnem fotelju v svojem salonu in zrl v ogenj, ki je gorel po srednjeveškem načinu v kaminu in mislil: nisem izgubil življenja.

Bila je že pozna noč in ogromna tišina je vladala naokrog. Tedaj je starec vzdrltel, do njegovih ušes je doletel nekak jek . . . Prevara ali kaj? . . . Ali naglo se je šum ponovil, potem so se razlegli pretresujoči kriki in vpitja. Moralo se je kaj spodaj v hiši zgoditi.

Zazvonilo je — a ni prišel nobeden. Prav gotovo je služinčad, vzbujena vsled krikov, zbežala tja dol.

Starca se je polastil nemir in pričel je hoditi po sobi gor in dol. Kriki in vpitja so prenehali, bilo je slišati samo nejasno zmešane glasove, ženske in moške. A kaj se je zgodilo, ni mogel razložiti. Postal je vedno bolj vznemirjen, naposled je šel s stanovanja. Na stopnicah je srečal svojega strežaja, zelo zasopljenega in prestrašenega, ki se je ustavil in zaklical:

»Milostni gospod, milostni gospod! Kaj se je tam zgodilo! . . .«

»Kaj? Govori! Ravno grem . . .«

Strežaj je dvignil roko, kot bi ga hotel zadržati, rekoč:

»Naj milostni gospod ne hodi tja! Tam je strašna reč, tam je mrlič!«

»Mrlič?!«

»A da! Ta mizar, ki je stanoval v suterenu, je imel hčerko. Deklica je morala imeti kakih petnajst let in bila je strašna pijanka. Kradla je večkrat denar očetu za žganje, vsi so vedeli o tem in on jo je večkrat pretepval. Danes jo je ravnotako začel tepsti, a ker je bil ž njo prekrut, hotela jo je mati obraniti. A on je v veliki jezi zagrabil za sekiro, udaril s hrbtom sekire ženo po glavi in jo ubil. So ga že odpeljali. Naj milostni gospod ne hodi tja, tam je velika množica ljudi, policija in truplo mizarjeve žene. Bila je še mlada ženska in ni imela še štirideset let. Potrebno je bilo to ravno danes, po jubileju, milostni gospod.«

Stari pesnik se je vrnil zopet v stanovanje.

»Mogoče sleči milostnega gospoda?«

»Ne, odidi! Hočem ostati sam.«

Strežaj je odšel.

* * *

Usedel se je na fotelj kot preje in zopet se je zatopil v ogenj v kaminu. Pol stoletja dela . . . imetje, časti, odlikovanja. Spomnil se je besed enega govornikov, ki mu je v proslavo govoril: slavljenec, jubilan, je pisal pol stoletja, z največjim samozatajevanjem, z največjo posvetitvijo delu za narod, za človeško družbo.

Pred dvema urama bi še te besede ugodno dele samoljubju in časti-hlepju starca, a sedaj je pri spominu nanje skoraj zakričal: to ni resnica, to je laž! Jaz sem pisal samo zase, samo sebi v korist in na ljubo temu malemu delu človeške družbe, ki hoče biti privilegiran.

Zaljubljeni študenti so se učili na pamet liričnih pesmi, histeričke so plakale nad povestmi in medlele v ložah pri predstavah, stari profesorji in nekaj naobraženih diletantov se je radostilo nad epom, on je vedel to, zato so mu pripravili jubilejno slavje, slavili so ga, imenovali čast, solnce, silo, stebel domovine.

A on v nižino, v spodnji del hiše, do suterena, tja on ni šel nikoli. Bil je skoz in skozi aristokrat, blestel se je samo po budoarih in salonih, ni se brigal za nič drugega kot za pridobitev slave in za ugodno življenje. In to se imenuje polstoletno delo v korist človeški družbi s samoodpovedjo in najvišjim samozatajevanjem. Zares, zelo požrtvovalno.

Da, narava mu je dala nenavaden talent, mogoče genij; sam Bog ve, koliko bi lahko napisal, a kaj je napisal. Razburil je mogoče nekaj tisočem-ljudi nekaj živcev. A ti milijoni, ti ogromni milijoni?

Oni niso imeli od njegovega dela, darov, katere mu je dala narava, nič manj kot nič. Z lučjo svojih misli, s svojo besedo ni stopil nikoli tja dol do suterena.

Nazivali so ga »apostola duha« — v resnici izvrstno. Tja bi mu bilo treba iti, Kristusa med to množico nesti, če bi bil apostol duha.

Pod njegovimi nogami, v nižini se je godilo nekaj, a on ni hotel o tem vedeti. Bil je za to preimeniten, previsok. Resnica, pisal je za one, ki so mu napijali s šampanjcem in ga posadili na prvo mesto; pisal je predvsem za imenitno gospodo in bogato buržoazijo. Da tako, tako je bilo, večkrat je odpodil misli, katere so mu same vstale v glavi, vrgel je v koš rokopise, ki so mu se sami napisali, samo da bi si ne napravil teh krogov, v katerih je živel, sovražnih. Bil je apostol, toda samo v svojo korist.

Ko je tam v nižini beda kraljevala nad ljudmi kot gnjiloba rak-rane, a sestre-spremljevalke njene, zločin, zmota in pregreha so vršile svoje, najdivnejše orgije, — tedaj je on mirno skandiral svoje aleksandrince v najudobnejše opremljenem pisalnem kabinetu, kadil drage cigare v razkošno opremljenem salonu, ali pa čakal na ploskanje in pohvalo teatralne publike v svoji loži. To je zgodovina, to delo njegovega apostolstva, to pravica njegova do tega naslova!

Nekoč v mladih letih, pred več desetletji, je njegov prijatelj — davno že umrli slikar — naslikal Kristusa, ki je mogel padajoč pod težo križa na poti na Golgoto zbrati in najti še toliko sil, da je podal prosto roko starcu iz množice, ki je bil tako tepen in suvan od rimskih vojakov, da je padel. O tej sliki se je v onem času veliko govorilo. Slikar se je potrudil narisati Kristusu izraz neizmerne samoodpovedi, neizmernega usmiljenja. In glej, po tem čudovitem kompleksu vtisov — mu je vstala ta slika, na katero pesnik že mnogo desetletji ni več mislil, živo v duši.

Zakril je z rokami obraz in sklonil je glavo k prsom. Zdelo se mu je, da ta Kristus z razprostrto roko do starca gleda nanj z davne slike z očitanjem. Glej, in on ni nosil na ramenih nič, a vseeno ni podal nikomur roke! Nad njim ni visela nobena poguba, a mislil je samo o sebi.

In celo njegovo življenje, pol stoletja dela in zmagoslavja se mu je zdelo tako prazno, pust, zgubljeno.

In treba je bilo tako strašnega dogodljaja, da ga vzbudi iz tega egoističnega sna . . . In zakaj se budi tako pozno, prepozno? . . .

Čutil je stud do svoje narave, do svoje lastne duše. Vsa njegova filozofija, sloneča na principu železne sile usode, izključujoča krivdo in zaslugo, je ginila — čutil se je krivega.

Zahotelo se mu je vreči skozi okno vse te vence, spominske knjige in dragocene darove, s silo izbrisati iz misli spomin na ljudi, ki so se zbrali okrog njega na dan njegovega jubilejnega slavlja, da ga počasté in proslave z vsemi častmi.

»Čemu«, je ponavljal, »čemu se ni zbrala na nocojšnji večer pri moji lastni mizi rodbina tega mizarja, da čita knjige, katere sem za nje napisal in katere bi jim prinesle Kristusa.

In čutil je tak stud do svoje narave in čutil se je tako krivega in celo dotedanje življenje se mu je zdelo brez cilja, brez vrednosti . . .

A za novo življenje je bilo že prepozno.

Dolenjčev Cene:

Takrat.

Takrat, ko mrak v pšenici bo zacvel,
ko nad pšenico polj poet zapel —
ko v duši moji mrak bo zacvetel,
ko v duši moji polj poet zapel,
o majka, takrat bom domov prišel.

Pa takrat sleherni tvoj las
bo bel
in takrat tudi moj obraz
bo vel.

O majka moja! Mamica, kdarkoli
kaj moliš, daj, še zame moli, moli,
da kadar vrnem se domov prek trat
v obrazu star, vsaj v srcu čil in mlad!

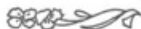

A. B.:

Pesem razočaranja.

Josipina, devojka,
v rožni zarji sanj
sem te gledal: —
vsa daljava žarela
v tvoji mehki lepoti,
rože ti je trosilo nebo,
zvezde vse so v nasmehu tvojem
obledele . . .

Moja duša pa je kvišku hrepenela,
s tabo strniti se v Eno je želela —
— — — — —
a sedaj je jesen, listje sahne,
rože mro, —
v sanj sijaj pa dahnil greh je
smrt hladno . . .

V. Narte:

Ob Adriji.

Ali ti, morje, ali ti, dekle,
ali sem jaz se spozabil,
da solze skrivnostne so v dušo zapekle,
ko klic je k slovesu zavabil? . . .

Valovi polnočni
pa himno pojo
in v pesmi poročni
ob bregu gredo
in gredo . . .

Kdo luči prižgal je
na temno polnoč? —
Na pot se podal je
mornar vriskajoč —
vriskajoč . . . — V noč! —

Adrija, zbogom! — Kaj si mi dala! —
Ni se mogoče ločiti! —
Glej, duša razpaljena je tebi prodala
vse boje, vse smela je tebi edini odkriti.

Valovi polnočni
pa himno pojo
in v pesmi poročni
ob bregu gredo —
. . . in gredo . . .

A. B.:

Pesem.

Hi, konjiček, hi, po beli cesti —
Šmaren dan in v Logu semenj letni —
rdečo ruto kupil bom nevesti,
prstanček devojčici prevzetni . . .

Sebi kupim orglice srebrne,
pisan krivec kupim si za trak,
drugo pa zapijem, da vse črne
misli v vincu mi prežene vrag.

Ej, ta moja ljubica, to dekle zalo —
kak oko je njeno, kak globoko,
sama si je stkala belo balo,
dote nima, ima pridno roko . . .

E, kaj dota, da je le ljubezen v duši,
sladka, tiha in tako ognjena,
kakor solnčni plamen v hudi suši,
da pogasne sila ga nobena.

Hi, konjiček, hi, po beli cesti —
Šmaren dan in v Logu semenj letni —
rdečo ruto kupil bom nevesti,
prstanček devojčici prevzetni . . .

Dolenjčev Cene:

Pesem.

Na mojem polju pa zôri klas —
aj sreča vsa zlata gre k nama v vas!
Na njivi med klasjem pa radostni mak —
aj stopila radost čez najin je prag.
Krog njiv in po tratih kresničice,
sreče — belé pastiričice,
najino srečo znanijo,
k nama nesreči branijo.
Na oknih zelenih nagelji cvetó,
in midva se ljubiva, dekle, sladkó
sred klasja, sred maka in belih kresnic,
sred belih, nikoli zvenelih kresnic.

Bogumil Gorenjko:

Meditacija na vlaku.

Sveta si, zemlja, in blagor mu, komur plodiš; —
ali poljane poznam — čigave so v solncu bleščeče?
Pustil si plug in motiko, v zemljo se zalezal,
starec, in križ ti na grobu rjavi in poveša se;
sin tvoj zaril se je živ pod zemljo — v Ameriki koplje,
v rovu še zarja poljan mu mračne misli obseva,
sin njegov več ne bo jih poznal, ne sanjal o njih.

O. Zupančič: Duma.

Z Bogom, moj dom!

Podal sem roko materi, ki me je prišla spremit na kolodvor in stopil v voz. Tesno mi je bilo pri srcu, kot bi šele prvič zapuščal svoj dom in šel tja daleč v popolnoma tuje kraje.

Vlak je zažvižgal zategnjeno, kakor v slovo je zazvenel njegov žvižg.

Par rok se je stegnilo skozi okna vozov in proti njim, par »adijo« se je še zaslišalo, in vlak je potegnil in spolzel dalje po progí.

Zaplahutalo je še par belih robcev v vetru, zamahnila je še roka v slovo, adijo sin, in vlak je izginil med drevjem . . .

Z Bogom, moj dom!

Tesno in bolno mi je bilo pri srcu; sedel sem v kot in gledal na širna polja, na prostrane njive. Ej tako smo obsojeni, da gremo v tujino, da živimo daleč od rodne strehe pravzaprav brez doma. Oj ti očetova hiša, ali nisi imela prav nič prostora za nas, da si nas pognala v svet? Oj ve sočne njive, ali niste hotele stisniti niti ene kaplje svoje krvi za nas, ki vas ljubimo tako vroče? In ali nas boste vsaj enkrat stisnile v svoje naročje, ali nas boste vsaj enkrat objele, ali boste dale vsaj enkrat bivališča užaljenim sinovom?

Ali vlak gre enakomerno, kot bi lezla črna kača čez to lepo krajino. Zažvižga v slovo in zavije počasi med nizkimi griči v drugo dolino.

Oj z Bogom, moj dom!

Kolodvor. Nevede skoraj sem vstal in se sklonil skozi okno brez posebnega vzroka.

Pisana množica ljudi. Nekako nenavadno mnogo jih je bilo. Tam dve gruči. Jok, vik in plač, objemanje in poljubovanje za slovo, ali morda za vselej. V Ameriko gredo, sem si mislil in sédel nazaj, ker težko mi je gledati take žalostne prizore.

»Amerikanci« so vstopili v naš voz. Komaj je sprevodnik odtrgal mater od hčere. O mati, zakaj si jo pustila tako daleč od sebe?

Pcsedli so; bilo jih je pet. Dva fanta; sedla sta k oknu, da bi lažje skrila od solz rdeče oči. Mož, srednje starosti je bil; nemara je že bil tam, pa gre še v drugič, zakaj ni se držal kdovekako žalostno. Ena žena, z otrokom v naročju, ki je šla za možem, kakor sem slišal iz njih pogovora in mlado dekle, ki je jokalo.

Oj z Bogom, domovina!

Zakaj ste, ljudje, zahrepeneli iz domovine v tujino? Ali vas bo morda ona osrečila? Kaj pa če vas bo pokopala kot jih je pokopala že toliko?!

Mladičica, kaj žene vaju iz domovja? — Čile moči žde iz vaju, a vidva gresta, da jih zapravita, in čez nekaj let bosta prišla starca, bolna in nadložna, domov, če se sploh še kdaj vrneti. Ali vama je bila preozka očetova hiša, prenerodovitne njive, prekrtinasti in prepeščeni travniki? Poglejta te njive, kopajoče se v solncu, ki kličejo in vabijo: Pridi in zasadi plug v naše grudi in dale ti bomo svoje krvi, da ti iz nje zraste žito in vino! Kaj hitiš od nas, kam bežiš v tujino? Mladič, ali nisi slišal klica njive, klica domovine? Morda pa, mladič, si zapustil dom, da bi ušel opominom skrbne mamice, karajočemu pogledu očeta, morda, da bi ušel lastni vesti, o mladič?

A vlak beži, poljana se spremeni v drugo, enako lepo, enako vabečo, vredno enake ljubezni, a vlak beži, kot da je ugrabil kot ropar ljudi tem poljanam.

Oj z Bogom, domovina!

In ti mož? V najlepših letih si. Kaj greš iskat v tujino? Morda doma joka žena, sama in zapuščena. Okrog nje se zbirajo otroci in sprašujejo: Mama, kje so oče? In ona se jim laže v preveliki materini ljubezni: Počakajte malo, deca moja, kmalu se vrne. Kako bo sama vodila gospodarstvo, kako vzgojila otroke, o mož? Ali si pomislil, ko si šel od doma?

Vidim ti v očeh hrepenenje po nečem tujem. Bil si že v tujini, v daljni Ameriki, pa prišlo je hrepenenje, morda je prišlo ko si videl, koliko je doma dela, morda je prišlo takrat, ko ti je rekla žena, da gospodari varčneje. Prišlo je k tebi, spočetka tiho, a vedno glasneje ti je budilo spomine na tujino, a jih je bogato ozaljšalo in ti si rekel: pojdem. Doma pa bodo klicale njive po plugu in brani, v gozdu bo morda pela sekira, hiša sredi vasi, sedaj morda bela, bo stala umazana kakor sirota med bogatimi otroci. Položi roko na srce, mož, in reci, ali ni morda res tako? In če se še kdaj vrneš, ali morda ne boš pustil tujini svojih moči, ali ji ne boš žrtvoval svojega zdravja, ali ji tudi morda ne boš žrtvoval še kaj več?

Nehote sem se spomnil svojega soseda, ki je bil trikrat v Ameriki. Dostikrat sva sedela pod oknom o počitnicah skupaj in kadila. Bil je bolan, komaj je hodil — zapravil je zdravje v deželi sreče, v Ameriki. Bridko mi je tožil, kako je slab dom, ki je bil v najemu med tem, ko je bil on z družino v Ameriki, pripovedoval mi je o Ameriki, deželi bogatinov, a tudi največjih revežev. Pripovedoval je, a sredi besede je obtičal, »moram iti«, je rekel, bolešno vstal in lezel bolno in nadložno — v gostilno. — Mož, morda se zgodi tudi tebi tako.

A mož je sedel nekako samozavestno, šel je v tujino, kot bi se vozil domov, in vlak je hitel enakomerno ropotaje čez polja in hoste.

Z Bogom, domovina!

In ti, žena, ni res, greš za možem? V naročju ti spi dete. Smehlja se angelček božji in sanja, bogve kaj sladkega, kar se ne da povedati. Kaj ve pač sirotek, da beži iz domovine, ki jo najbrž nikdar ne bo videl in morda komaj vedel, kje leži. In ti žena, ali morda nisi pustila doma sivo

mater, ki je upala, da ji boš na starost opora, da bo imela jasen večer življenja, a se je starka varala tako bridko. A ti greš, ker si se morda ravno naveličala streči nadložni starki, ker je sitna — a ne pomisliš, da je starka morda bolj čmerna, ker so njeni živci oslabei vsled mnogih noči, ki jih je prečula radi tebe. No, pa ti greš.

Z Bogom, domovina!

In ti deva, stara komaj šestnajst let, kaj sili tebe v tujino? Iz tvojih oči seva še nedolžnost, na tvojih licih cvete še pomlad. A tam, o deva, bodo morda potemnele tvoje oči, morda se bo naselil vanje greh, tvoja lica bodo morda ovenela vsled prezgodnje starosti. Ne hodi v tujino, dekle, ne hodi! Tam so tako temna pota in tako vabeča in gladka! Morda te bo prevarala sladka hinavska beseda in te zvalila v pogubo. Ne hodi, dekle, ostani v domovini!

A vlak hiti svojo pot, in z njim hitijo ljudje od matere domovine, hitijo za tujo srečo napol v nadi, napol v neki nerazumljivi radovednosti. Zapuščajo rodne poljane, ki bodo žalovale za njimi in jih klicale nazaj, a oni ne bodo čuli glasu njiv, nekateri v svoji sreči, največ jih pa v svoji nesreči . . .

Oj z Bogom, dom! Oj z Bogom, domovina!

Savin Rusmir:

V nočni čas.

(Umrlemu R. F.)

V šepetu breze tajnostno šumijo,
in s krili lahkimi prihaja mrak,
dehti v ozračju vonj mamljiv težak
čez plan večerne sapice drhtijo.

In tiho pridejo spomini v dušo,
ko sva še šetala se v nočni čas,
ko zrla sanjam lepim sva v obraz, —
a zdaj ležiš že pod zeleno rušo . . .

Tako bi rad pokleknil na gomilo,
ki tvoje blago krije zdaj srce — — —
V daljavo tjakaj mi oči strme,
oj tam ti grob nebo je dodelilo . . .

Dolenjčev Cene:

Pesem.

Da sem škrjanček drobni jaz,
pšenica bela ti
in tvoja lica — rdeči mak
in plave rožice — oči!

Škrjanček drobne pesmi pel
nad njo ves zlati dan
in ona s sladkimi očmi
ozirala se vanj.

Ah, ona, duša ni pšenica, .
škrjanček drobni nisem jaz
in polje ni še razcvetelo,
ah, v polju je še beli mraz . . .

S. Volgin:

Grobovi.

Grobovi, grobovi! Ve neizprosna brezdna, venomer ponavljajoča pesen smrti v beli dan, ve strašila, govoreče besede bodočnosti naše!

Grobovi, strah mladim ljudem, življenja si želečim, vpijoča znamenja, oznanjajoča skorajšno smrt sinje pomladi.

Grobovi, vi veselje žalostnim, žalost veselim, upanje obupajočim, tolažba slabotnim, grozota upajočim, grobovi, pribežališče trudnih, veselje in uteha miru in pokoja si želečih . . .

Grobovi, vedno novih žrtev zahtevajoči, združeni s smrtjo, grobovi, zroči človeku v obraz kakor strašna, temna, nerazložna prihodnost, ki razdere in pobere človeku vse . . .

Grobovi, lobanje mrtvaške, spominjajoče nas smrti, trhli domovi naši, zavidajoči nas radi življenja, grobovi, grobovi! . . .

V urah samozatajevanja.

O neizmerne ure samozatajevanja! Črvi strašanski, glodajoči človeška srca, da razpadejo in izginejo z nami vred, o vi strašni trenutki obupanosti . . .

O neizmerne ure samozatajevanja! Črvi iščočič vedno novih poti, da uničite človeka, pijavke neizprosne, sesajoče kri človeško do zadnje kapljice . . .

O neizprosne ure samozatajevanja! Smrti, preteče človeku od vseh strani, stoječe zvesto ob strani njegovi, da se ne gane v strašnem oklepu . . .

O neizprosne ure samozatajevanja! Črvi, ne meneči se za človeška srca, črvi strašanski, črvi glodajoči, črvi pijoči kri človeško, črvi moreči, vedno novih poti iskajoči, o, ve ure obupa, ure neskončnosti . . .

Dolenjčev Cene:

Pesem o pšenici.

Doli po njivah preko poljá —
tamkaj se šeta ljubezen mojá.

Ko pšenica ozelenila se je,
i moja ljubezen oklila se je.

Ko sem zlato pšenico sejál,
seme ljubezni sem v srce dejál.

Ko pšenica zorela je,
moja ljubezen gorela je.

Ko pa pšenico bom zrelo požel —
dekle zato bom snubit šel.

Dolenjčev Cene:

Pesem.

(I. D.)

Na zelenem širnem polju
je škrjanček pel,
čez to širno živo polje
potnik mlad je šel.

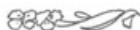
Majki, njivi plodni — roko
je v slovo podal:
tam za poljem, za gorami
mu vzžarel je žar svetla.

Pa ga žar ta svetli —
razočaral je,
klic, ki ga od doma zvalil —
ga prevaral je.

Tam za goro, za zeleno
sam živi
s tožnim srcem, s tožno dušo
dolge, dolge dni . . .

Ah, kako je sladko duši,
če zasveti sred temin
žarek se ljubezni tihe,
bele dušice spomin.

Duše sredi polj živeče,
ki v njih šeta se pomlad,
ki v nje hodijo nebeški
angelci v noč svatovat . . .

Vršacki.

Sveta noč.

Noč sveta, tiha blažena,
lahotno spušča se na zemljo belo
in čudno pesmico šumlja
potok nocoj . . . in vse tako veselo.

Zvonovi zacingljali so
v dolinici čarobno, preskrivnostno;
in pohitela srca so,
oj srca verna v božji hram radostno.

In zvezdice sklonile se
do srečnih zemlje tal trepetajoče
in poljubile tajnostne
dobrave, gozde mehko snivajoče . . .

A. M. Mirov:

Sin ulice.

Odlomki iz vagabundovega dnevnika.

3. decembra.

Megla leži na ulicah. Tesno objema mokra debela in se plazi od veje do veje. Kakor pijavka sesa morda zadnje življenje iz suhih, skrčenih peres.

Zvečer, ko se razlije svetloba po ulici, zakrvavi rdeča luč na cestni železnici, kot veliko oko. Tedaj me zvali po tistih ulicah, polnih megle in blata.

Mirnejši sem kot včeraj, a moje srce je prazno in moja duša žejna.

»Kam? — Za nosom, haha! . . .«

Ob kraju ceste, v dolinici leži megla. Kakor morje je legla v njo, kakor otrok v zibelko. Če zaveje tupatam veter, tedaj se zgane ta ogromni val megle in nekaj zaječi v nji, kakor pritajen vzdih.

Jaz tavam po ulicah, moja duša hrepeni po nečem neznanem. Zdi se mi, da iščem sebe samega . . .

15. decembra.

Sin ulice na ulici.

Megla se je dvignila, počasi in nerada. Dež škropi na mrzli tlak in ga izpira. Na zidovih sivih hiš se vlečejo dolge lise, pomešane z zelenkastim mahom, kakor da bi kdo te nizke hiše uboštva opljuval . . .

Noč lega na ulice, temna, mrzla noč.

V parku ob cesti šume drevesa in fontana plaka. Noč lega na ulice in dež škropi enakomerno, monotono na mojo raztrgano obleko.

Moja duša išče miru. Zakaj ne more ta dež izprati bol iz nje? Zakaj je ne izplaka fontana?

27. decembra.

Drevored je molčal. Teman je bil, le borna luč pouličnih svetilk je hotela prodreti gole veje kostanjev.

Obstal sem pred visoko, lepo hišo. Okna so bila razsvetljena: zdelo se mi je, da se mi rogajo. Sence parov se jasno odražajo v zavesah, belih in prozornih.

Tu, kar naenkrat se odpro balkonska vrata in na balkon stopi mlad par: črn kip je stal nepremično. Poljubovala sta se.

Začutil sem gnus do teh ljudi tam gori in pest se je nehote stisnila.

»Jaz hočem tudi ljubici!«

Zakrohotal sem se, da se je črn kip zganil na balkonu, in se opotekel domov.

»Vagabund!«

8. januarja.

Zdi se mi, da sem dobil prijatelja in da sta si najini duši sorodni. Pred ljudskim vrtom sem ga dobil. Velike, črne kodre je imel in sanjave globoke oči, ki so zrle neprestano v daljo.

»Kam?«, je vprašal.

»Po ulicah!«, sem odgovoril z glasom, kakor da bi bil začuden, da me vpraša tako. Ali ne ve, da moram tavati vsak dan po teh ulicah, da jih ljubini kakor sestre, da je njih življenje — moje življenje? Kako to, da ne ve?

Ubogal je molče.

Solnce je tonilo za golimi drevesi vrta kakor ogromna ognjena solnčnica in njegovi žarki so kakor dolgolistnata peresa sipali zlato na strehe hiš.

10. februarja.

Ko sem stopil na ulico, je še spala. Delavci so trumoma hodili v fabrike. Resna so bila njih čela, trda, a neka miloba v očeh. Če sem jim pogledal v obraz, sem videl žalost in skrb na njem. Zdelo se mi je, da čaka vsak večer skrb v ubožni sobi in vklesuje razor za razorom v delavčev obraz.

Nad mestom so viseli temni, umazani oblaki. Zakrvaveli so na vzhodu in oblili s čudno rdečkasto svetlobo vse mesto.

Temni zvoniki so se vpirali v te krvavordeče oblake, kakor proseče roke.

Hodil sem po ulicah, srečaval veselejše obraze in tudi meni je bilo veseleje pri srcu.

Rdečkasta svetloba pa je izginjala . . .

14. marca.

Tiho je sanjala noč nad mestom. Vse mirno je bilo, le zvezde so mežikale na nebu.

Votlo so odmevali moji koraki po praznih ulicah. Brezplodne so bile moje misli, brez cilja in srce mirno. Obiskal sem vse svoje ulice.

Noč je šla čez polnoč in zvezde so mežikale zaspaneje . . .

12. aprila.

Zatrobile so trobentice, zazvonili zvončki. Zavriskal sem in vrgel klo-buk proti nebu: saj sem zopet mlad, mlad! . . .

Nagnil sem čašo radosti in poguma in jo izpil do dna . . .

Dolenjčev Cene:

Nimam pšenice.

Nimam na njivi zlate pšenice,
da bi zorela,
nimam na vrtu rožice rdeče,
da bi mi cvela,
nimam devojke, da bi me
rada imela.

Kot če pšeničen klas
brez zrnja zôrel bi,
kot če brez vonja cvet
v vrtu gôrel bi:
brez dušice drage tako je
vendar življenje moje.

Josip Lovrenčič:

Spomin na kvinto.

Tam nad goró, nad visoko,
je zamahnil v slovo z razširjeno roko
dan
in zvezdo zlató v prečrnih laseh
po tihih poteh je noč šla čez plan.

In z ljubico jaz:

»Glej, črešnje, ki prej
kot nedolžnost svetlá so smehljale se v svet,
je objela tema in nemir in trepet
jim je vzbudil zefir, ki tih mimo njih
gre svojo pot zlati zarji naprot . . .«

Vzdrhtel ji je glas:

»Ah! . . .« In beseda bilá ji je solza v očeh
in beseda bilá ji je v prsih in v roki drhteči,
a sreči
sta srci dve, v prvi ljubezni plamteči,
le v mislih dovolili sladek nasmeh . . .

O pómladnji čas!

Josip Lovrenčič:

Epistola slovenskega dramatika.

Kaj ti, Herondas, in kaj, Mimiamibi,
ki oklesal si jih klasiki v spomin,
da iz velikih časov duh temin
ostane in ne sami ditirambi!

Ah veš, saj mi imamo tudi v shrambi
kurioznosti — junak jim je kretin,
ki gazi po blatu in gre do višin,
kjer lahko krasno imponiral nam bi!

Pa vmisli se v prosvetljen čas! Glej, klika,
(da me ne slišijo!) ki danes vlada,
kar a priori umetnost to zanika —

Seveda, s tem bi uničila jo rada!
Povej, Herondas, ali je antika
se tudi tvoje bala bolj ko gada?

Josip Lovrenčič:

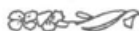
Odgovor:

Oprosti, dragi mi slovenski dramaturg,
da dolgo sem z odgovorom odlašal.
Znaj, prej sem Zena bil za svet poprašal,
če nič bi proti temu ne imel Likurg.

Poslušaj: tudi v mojih sneh je kvakal urh
v helenskih mlakah — on me je prekašal
edini v slavi — to sem se ponašal,
ponosa rešil bi me neki vaš kirurg.

Tako seveda danes govorim, ko smejem
takratnemu človeku se, ki bil je v meni,
ma dia, ki še zdaj ga ne umejem!

Hčer iz Hada dober nauk po ceni,
če nočeš, da te ustno kdaj oštejem:
Vse, kar imaš v zalogi — v peč zaženi!

Stanko Majeen:

Dnevnik na posodo.

In iz tvojih bukvic bom
tvoje vse skrivnosti čital
tesnopisne, hieroglifne ...
jaz sem modrec, hu, pa kakšen.

Kaj pomaga, da se duša,
krotoviči mi pod prsti,
mora v motovilo, mora ...
jaz sem prelja, stara prelja.

Nič ne drgetaj, meso,
škarniki krluzgajo
meni tebi v zobe ... o,
jaz sem učenjak na vatle.

Ko pa sem provrtal mozg,
mozgovrtec, tvojega okostja,
dam ti vse lepo nazaj —
brez zamere kajpak. To je veda.

Josip Lovrenčič:

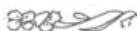
Junak.

Moj Bog, in zdaj sem že junak tragedij!
Ljubezen moja mlada mi je vlogo dala,
ko je po katastrofi spraševala
in bili solzni njeni so pogledi . . .

Kako izognil bi se cinični besedi,
ki bi povedala, da igre ni poznala,
ker v gestah je heroinjo igrala
in vstvarila tako nov tip komedij?

Veš, ljubica, saj najina ljubezen sladka
ne pozna težkih katastrof — je pesen,
ki bi še večnost bila ji prekratka!

In če sedaj je pavza nastopila,
verjemi, ko enkrat bom živel jesen,
v spominu pesem spet se bo vzbudila! —

A. Remeec:

V neplodni uri.

Kakor s poganskega žrtvenika
vije s pepelnika k stropu se dim,
dim cigaretin — vrag naj bo z njim
in vsa njegova žlahta velika.

Škrateljčka dva se v obraz mi režita,
(oni dan me je prevaril Japonec
z njima za dvoje zadnjih kronic)
duša je v sivo puščobo zavita.

Teško je, težko človeku na svetu,
teže še, če je moderen poet . . .
Razpoloženje: pesmic deset
kmetskih bi zdajle domu posvetil.

Josip Lovrenčič:

Skrb.

Bodeča raševina nje obleka,
v rokah je led, v očeh tema
in usta ji kriče, dasi je nema:
tako potuje že od pamtiveka

po božjem svetu in ga ni človeka,
ki bi izvil se iz neljubega objema,
ko mu zakliče: Laže bo hoditi dvema
do tja, kjer se življenje ti izteka!

In čudo čudes! kot nikdar nobena
besedam svojim — v žalost našo — zvesta
ostane ta skrivnostipolna žena,

da niti, ko je blizu smrt nevesta,
zaklicati ne moreš: Skrb strupena,
zdaj poti najini narazen gresta!

Josip Lovrenčič:

Sonet vsakdanjosti.

Ljubezen tvoja: lepe srečne sanje
in hrepenenje, ki v bodočnost meri
poti in upa skrito v sladki veri,
da solnce zakona posije nanje.

O ljubica, prišel je čas, ki žanje
vse, kar vzbudili tihi so večeri,
netakten je, ne praša po zameri,
čez vse zamahne z roko in — molčanje!

Je žalost črna v srcu ti spočela
obupno misel, trpkogrenko dete,
ki ga s seboj v življenje bodeš vzela,

ali bi le za prošlost rada Lete
in novim dnem spet Amorja želela,
da rani te in mirtin venec splete?

Stanko Majcen:

Drugo dejanje

iz petdejanske drame „Alenčica, kraljica ogrska“.

Osebe dejanja:

Alenčica, knežna knežjega rodu Gregovega, Matjaževa nevesta.

Breda,

Zala,

Vida,

Marjetica,

Urška,

Magdalenka,

Skolastika, mojškra na Matjaževem gradu.

Vojak.

Selim, turški cesarjevič.

} Alenkine devojke.

Stolpna izba v gradu kralja Matjaža. Na (gledalčevi) levi vhod v skladišče, na desni vrata na hodnik in stopnišče. V zadnji steni nekoliko proti levi štiri-oglasta podolgovata lina, s katere se vidi globoko v ravnino. Izba je v miru namenjena grajski vojaški posadki, odtod trofeje na stenah, za čas Alenkinoga bivanja v njej pa stoji v njej nekaj postelj in skrinj in dvoje statev s stoli.

Okrog poldne. Alenka in devojke tkejo. Skolastika sedi na skrinji ob zadnji steni.

Skolastika. ... In tako se je tudi zgodilo. Kralj Matjaž je osedlal konja in je jezdil čez most. V ravnini so ga čakali njegovi vazali in neštevilno hlapcev in konj. Vrata so se zaprla in zdaj se bijejo daleč tam na turški zemlji za čast cesarja in blagor domovine. Če Bog da, se vrnejo, če je usojeno, da padejo, jih ne vidimo več.

Breda. Praviš, da si gledala z okna, ko so odhajali. Ali jih je bilo res toliko, da je temnelo solnce in da je trava ginila pod nogami?

Skolastika. Toliko in še enkrať toliko. Tako bridke vojske še ni bilo, kar vlada čez viteza in kmeta ta cesar. Turki so se zarotili, da ne puste miši žive, kamer usekajo, in da po končani bitki udero prav pred cesarski dvor. Selim čeluje armadi, ki požiga in pustoši, kolikor se ji jubi, in če bognasyari res udere pred cesarski dvor, meni se zdi, da ne bo prav nič potrkal na vrata.

Zala: Pravijo, da je baš ta Selim vzdignil Turke proti cesarju, ker sovraži Matjaža.

Skolastika. Tako ugibajo ljudje, ki ničesar ne vedo. Kdor pa pozna svet in ve, kaj je maščevanje, ta ve, da ne more biti drugače. Ne sultan cesarju, Selim je Matjažu napovedal boj, in če se onadva spopri-meta ali ne — tema dvema gre na življenje in smrt. Poznam Matjaža in poznam Selima cesarjeviča.

Vida. Ponižal se je kakor hlapec, ko je prišel v grad kneza Grege v obleki sijanskega trgovca, da bi zasnubil Alenko. Junaško se je bil za njeno čast, a roka mu je omahnila.

Skolastika. Ta čin so mu vitezi zamerili. On pa je storil, kar je moral storiti.

Marjetica. Klonil je z glavo in je stal pred njimi kakor tat pred sodniki.

Skolastika. Tat je bil, ker ni stopil s svojim resničnim obrazom pred Grego. Tat je bil, ker je prodajal sijanske dragulje mesto svojih pravih misli. Tat je bil, ker je sédel za mizo in jedel z nami kruh in bravino, mesto da je pljunil v skledo in jo pahnil izpred sebe: Jaz pa imam boljše doma! A to, kar ga je gnalo, je bilo močnejše od tega, česar se je bal, in na obrazu se mu je videlo, da je mnogo trpel.

Urška. Ko mu je padla sablja iz roke, se je zableščalo izpod rokava. A skrnil je sijaj, kot bi se ga sramoval.

Skolastika. Visok je po rojstvu in oblasti, a prišel je nizek in priprost, da bi se nihče ne spodtikal ob njegovo ime. Samo da bi videl in da bi storil.

Magdalena. Pa le kako je potem rdeče žuborelo po roki in močilo pesek pri njegovih nogah . . .

Alenka vstane izza statve in bolešno pretegne telo. V njenem obrazu se bori ponos z bolečino.

Skolastika. Ne mučite jo z nepotrebnimi besedami. Kar ve vsaka izmed vas, ve tudi ona, in če ste slabe ve, ni treba, da bi bila slaba tudi ona. Greš, Alenka, pripravive nekoliko mleka in sira za kosilo? Dan je še dolg, v mraku pa ni človeku, da bi jedel. V mraku homo pele.

Alenka skima in odide s Skolastiko na levo.

Breda (preneha tkati). Mene je strah.

Marjetica. Mene tudi.

Vida. Vso noč sem sedela na postelji in vedno se mi je zdelo, da nekdo prihaja po stopnicah.

Urška. Zastrazene smo kakor smodnik, pa kaj pomaga, ko je ostalo samo deset mož v gradu. Vojska jih je pobrala vse in vzela na jug.

Zala. Tako strašno tiho je v tej izbi, da bi slišala muho lesti po steni, in vendar se živ krst ne zglesi. Ali nas ni osem žensk v tej ječi?

Magdalena. Osem nas je in vse hodimo tako po prstih, tako po nohtih, kot bi se bale, da se v sosednji sobi vsak hip vzbudi zmaj, ki nas vse skupaj pozoblje in pohrusta.

Breda. To je čudno. Ob enajstih ponoči je mesec šinil skozi lino in na tleh se je prikazala bela lisa kakor štirivoglat prt. Pod prtom se je gibaló telo, kot bi ne moglo umreti, čeprav so ga že zakrili.

Vida. S stene gleda včasih pločat obraz z velikimi apnenastimi lici. Grozno tuj je v svojem molku in zopet tako natanko ga poznam, da bi ga ne izgrešila, če bi mi v sanje pogledal.

Zala. Meni pa se vidi, da nismo tako same v tem stolpu, kot se zdi. Zdajpazdaj slišim korake nad sabo, govor pod seboj, besedo tu besedo tam, za vrati nekdo krehne, in ko počenem, da bi posluhnila, vse utihne.

Kakor na ukaz vse naokoli utone v brezdanje molčanje in sama sem, ki mi srce ropoče ko mlin.

Marjetica. V meni govori kri skrivnostne bajke. In ko se tako potopim vanje, se mi zdi, da vidim vse jasno pred seboj: tako in tako se bo zgodilo, naj kanimo kar hočemo. Pa glej, zdaj je izid bajke lep in blag, zdaj krut in s krvjo pomešan. Kamor pa pogledam, vidim znane osebe in znane kraje.

Magdalena. To je, če je človek tako sam in nima nikogar s komer bi se družil. Strah je gost med besedo in srcem.

Skolastika in Alenka se vrneta od leve z mlekom in sirom.

Alenka (Skolastiki). Tri dni praviš, da bomo izhajale z živežem?

Skolastika. Čerti dan gre vojak v deželo in nakupi moke in mesa. Potolažite si glad, devojke, jutranje mleko šte pustile v latvicah, kot da ste celo noč pirovale.

Breda. Ne morem jesti, Skolastika. V goltancu mi obtiči vsak grižljaj, zadušim se od grusta.

Marjetica. Hranimo kosilo za poznejši čas. Zdajle sédimo v krog in si zaprippedujemo nekaj. Drugi od druge bo gorko, in ko se bomo tiščale druga druge, se nam bo zdelo, da živimo sredi med ljudmi, na dobrem in varnem kraju.

Alenka in nje devojke sedejo stikoma v krog in se prepletejo z rokami.

Skolastika. Neumljiva mi je bojazen, ki vam je šinila v kri. Kačo vidite, kjer je vrh, in če ptič kljune v žleb, slišite žvenk ostrog. Dajte si izprašati vest! Odgovorila vam bo, da ni nič. Jaz stara žena . . .

Marjetica. Pripoveduj nam nekaj, da bo potekel čas. Zdi se mi, da venomer stoji na enem in istem mestu in ne more stran.

Skolastika. Ko sem bila tako mlada kakor zdaj Alenka in je mnogo vitezov in knezov prosilo za mojo roko — toda kaj sem vam mislila povedati — ko mi je umrla mati in smo razstrli platno, ki ga je bila natkala . . .

Magdalena. Ali se vam ne zdi, da se je hipoma stemnilo v izbi? Sredi dneva je, a od sten padajo poševne sence.

Vida. Št, tiho. Nekaj je ščrknilo pod nogami.

Zala. Kopito je zazvenelo ob kamnu.

Breda. Nič. Pripoveduj dalje. Veter žene glasove z ravnine; kdo zna, čegavi so.

Skolastika. Njenega platna pa je bilo dvestointrideset palic in toliko čez, da smo ji urezale novo srajco in nov prt za poslednje ležišče. To je bilo v letu . . .

Urška. Zdaj pa je res udarilo na vrata. Človek se je zglašil znotraj, kot da ga je udarilo na prsi. (Vidi.) Pogledj skozi lino.

Vida. Ne upam si.

Skolastika (stopi k lini in pogleda skoz njo). Nekdo drevi po stopnicah gor. Mudi se mu kakor pred nevihto.

Vojak (plane iz desnih vrat). Zapahnite vrata in se pripravite na brambo. Turek je tukaj. Jaz stojim na hodniku in držim vhod, dokler je mogoče. (Na desno.)

Magdalena (poklekne k Skolastikinim nogam). Skolastika, močna si ko mož, čuvaj nas v uri nesreče.

Dekleta se rvajo okolu Skolastikinih nog čepe, kleče, leže.

Skolastika. Ne jaz, Alenka ima besedo.

Alenka stoji z dvignjeno glavo ob desni steni in se ne gane. Po kratkem borenju na hodniku se razpočijo vrata in v izbo se vznak zvrne vojak z golo sabljo v roki.

V o j a k. Selim cesarjevič je za petami.

Skozi široko odprta vrata vstopi Selim v jeklu od pete do temena. Devojke se stisnejo v klobko okolu Skolastike, ki stoji sredi izbe, nekoliko proti levi, sama in visoko zravnanata ter ostro fiksira vsiljivca. Alenka se je bila pločato pritisnila k desni steni, tako da jo ima Selim vstopivši v izbo za hrbtom.

Selim. Torej prav v gnezdo sem zadel, ko sem jo bil ubral proti temu stolpu. Zdelo se mi je kaj tacega. Vrata na dvorišču so bila priprta — in kakšna zvijača! — žive duše nikjer. Ukaniti ste me hotele, devojke, prav po žensko ste me hotele nabrisati. Pa kaj vidite? Ne rečem baš, da sem nasukan, toda take golobice, kakršne ste ve, izvoham tako gotovo kakor pes divjačino. — (Skolastiki.) Kaj strmiš vame, razvalina ponosna! Ali sem, ali nisem? Ne poznaš me, kaj ne, ker sem v jeklu? Vidiš še kožuh na ramah, sandale na nogah, na hrbtu bogati tovor sijenskega trgovca. Ha-ha-ha, kako si smešna. Zares imaš, kar je samo videz. To nisem bil jaz. To je bila šema. Kdo ve, kaj me je zvodilo, da sem se tako izpozabil. Vitez me je opljuval in kmet je šel s pokrito glavo mimo mene. Prav mi je bilo. Druzega zaslužil nisem. Resnični jaz pa sem tale. Ta meč sem jaz, ta oklep sem jaz, ta pest, ta mahljaj. Ali še dvomiš, da si z enim samim korakom osvojim ta tla, da z enim samim objemom zdrobim to zidovje? — (Devojkam.) Kako drgetate, ptičke plahe. Srca vam tolčejo ob jopiče, kot bi vam zdajpazdaj hotela skočiti iz njih. Nič se vam ne zgodi hudega, dokler ste pridne in pobožne . . . in če mi pokažete . . . Nekega pogrešam med vami. — (Se ozre in zapazi Alenka za hrbtom.) Glej jo, tukaj je. Saj sem vedel, da ne more biti daleč. Zrak tako diši po nji in solnčni žarki se frkajo od prešernega veselja. Pozdravljena knežna v imenu bregov in morja, v imenu belih mest in širokobokih ladij, v imenu zlate dalje in vijoličastega koprnenja, ki ti cvete na prsih. Uboga Alenka! Kako si blede od sten, ki te oklepajo kakor ječa, kako si čuječa od vednega strahu in znoja. Tam zunaj pa je svoboda in moč in silno, neomejeno življenje. Kaj me gledaš, kot bi me ne razumela? Po-te sem prišel, pa ne potuhnjeno ko trgovec, zakrinkano ko komedijant, ampak jasno in odkrito ko junak. Poglej te roke, poglej te prsi: na sedlo te dvignem in sfrčim s teboj po ravnini ko ptič. Ljudje, ki se mučiš z njimi, so te izdavnica pozabili. Matjaž, tvoj zaročenec, široko sedi na konju in gromovito komandira čete v boj. Njemu je za žensko bitje toliko ko za lansko meglo, če se mu lavorike obetajo le izdaleč. To vam je krnc, tale Matjažek. Bil bi se do sodnega dne, če bi se vojaki ne navoljili boja in bi jim kri ne presedala ko gnusoba sama. Turkov je pozobal, ko njegov miško ovsa. Pa misliš, da mu je dovolj? O kajše. Mastito kosilo bi si zabelil še s slaščico, kakršna je tale. (Pokaže nase.) Pa ne boš, trebuhar. Tukaj sem, lepa Alenka, da te popeljem na izprehod. Malko počrvljava, malko pošetava. Javori že brste in ceste so gladke ko jajce.

Alenka. Pljunila bi ti v obraz, če bi vedela, da me zavrneš z mečem. Čudna želja me ima, da bi videla lastno kri teči po tleh. Kakor bi vrela iz žil, bi lilo iz njih črno sovraštvo, ki leži v meni kakor jezero in buta ob stene.

Selim. Le ne tako naglo, Alenka. Pomisli prej, odkod sovraštvo, ki ti polje v žilah, preden mu daš duška in ga izliješ name. Tudi jaz sem nekoč tako stal pred teboj kakor zdaj ti pred mano in vpilo je v meni: Padí na zemljo in jo grizi do krvi! Takrat se brez volje nohti zasedijo v meso in pesti drgetajo od gneva. Vem, da je takrat srce v goltancu in da se v možganih bije škrlat z bodali. Človeku čutno rastejo zobje in čeljusti in jezika ne boli, ko se kot blazina pritisne med nje. Pa glej, z vetrom drugega kraja zaveje hladilo v vroče rane, ki si jih domišljamo

na svoji osebi, z obrazi drugih ljudi pridejo druge misli, mirne in modre. Ej, kako lep je svet in poln zadoščenja in norec bi bil tisti, ki bi prelival kri zavoljo zločesti drugih. Podaj mi desnico in pas, devojka, in lahkih korakov stopiva do stremena. Tam pa naju čaka blesk solnca v sedlu in solnčni žarki, vpleteni v grivo. Konj že v duhu meri pot od gozda do gozda, od ceste do ceste, in kar mu prinaša zrak v nozdrvi, je pozdrav daljine. Prhnil bo in bova za devetimi gorami.

Alenka. Govoriš, kakor bi bisere prebiral. Vsaka beseda da glas in vse skupaj zveni kakor pesem iz daljnih daljnih krajev. In vendar me miče, da bi zdrobila te bisere, jih pohodila drugega za drugim, in zapeljivi, kakršni so, bi hreščali pod nogami, da bi gomazelo v ušesih. Ta godba bi mi prijala bolje nego cvenk in ženek tvojega komedijanstva.

Selim. Užalil sem te, zato grizeš sama sebe. Pa kaj, povej, te je tako zapeklo, da v omamici bolečine grešiš nad seboj in menoj, ki sem neveden.

Alenka. Gobezdaš, ko odpreš usta. Od samih besed te ni dna, kamor bi človek postavil pravično obtožbo.

Selim. Noge ti trepečejo, ko da stojiš na žrjavici. V gležnih se mi zdi, da škripljejo kosti.

Alenka. Kamor pade tvoj pogled, je madež na telesu. Kot bi lezla golazen po meni navzgor, tako se tiplje tvoje dolgoprstno oko od uda do uda, od gube do gube in pušča oskuten sled za seboj.

Selim. Kakor vidim, ste pravkar kosile . . .

Alenka. Pusti jed pri miru, brezstidnik! Spričo tebe ne bi mogla užiti kruha, če bi me bičal k njemu. Kamor pogledaš, tam pustiš slino pohotnosti in v želodcu se mi obrne použito, ko gledam, kako z očmi goltaš najedeno.

Selim. Zdi se mi, da sem te razgalil, ne da bi bil pravzaprav hotel.

Alenka. Izgini mi izpred oči, da ne umrem od studa. Zmrviljiničila se mi bo koža vsekdar, kadar bom mislila, da si na tem mestu kdaj stal ti, v vsej svoji goli nesramnosti, človek od nog do glave ostuden in grd.

Selim se nasmehne vsled Alenkinih besed občutno zadet, stopi par korakov proti levi in sede na stol. Skolastika in devojke so se bile poskrile skozi leva vrata. Po kratki pavzi, v kateri v obeh vznikne zavest, da sta sama, povzame Selim besedo.

Selim. Poznaš tole noč, dekle? Dež bije na okno kakor šum tisočglave množice; oblaki vise nizko nad zemljo, kot da vsak hip pretrgajo mreže bleskov in se vsujejo na tla. Odstreš zaveso, da bi pogledala, pa glej, tema ne gre od oblakov, šum ne od dežja, ampak ljudstvo vsega sveta je zbrano v ravnini pod tvojim oknom. Sami znanci, sama žlahta. Ded hrešči tam v vejah orjaškega hrasta, ki ga maje vihar, in če natanko pogledaš, vidiš, kako vije roke in puli brado . . . Tukaj cesta, pod mračnim stropom oblakov svetla ko meč. Meč leži, zablisne in oj, v roki ga drži žena, ki ima glavo v oni belkasti lisi na nebu, iz katere nenehoma bliska. Baš zdaj se ji je utrnil iz oči curek žareče svetlobe in oslepil vse, kar se je kobalilo okoli njenih nog. Ne vidiš nič, ne razločiš nič, dvoje solnc ti stoji v očeh, črnih ko srebro, rdečih ko škrlat, in kakor se zavrtita, potegneta v kolobar za sabo temino in jasnino, šum in grom, nebo in zemljo in kar začuješ, ni več šum in več grom, je le en sam žvižg, kosti vrtajoč, mozg najedajoč . . .

Alenka. Človeka se loti nepopisna groza in vendar bi trpel bolečino, če bi trajala do konca dni.

Selim. Ni prijatelja, ne sovražnika, da bi pregnal misli, kakor črne bandere plapolajoče nad glavo.

Alenka. V senci lastnih dozdevkov ležiš in dobro ti je, kakor blazniku, ki ne vidi obraza, pozdravljajočega skozi okno zjutraj zarana, temveč otiplje rob postelje in se vleže po boku.

Selim. Kaj pomaga jutro in plehki dnevi, človeku se zde nujni presledki med nočmi za nevedne, nezmožne ljudi — ko se s točnostjo zvezd in senc vedno zopet vrne ono življenje.

Alenka. Ne zavidamo jim, ki pri najboljši volji ne slutijo, kakšen da je svet, ki se nam je odprl. Pustimo jim njihovo gledališče, če le mi imajo svoje in smo kralji v njih.

Selim. Kaj maram za boj in pohode, Alenka, odkar si mi dala take noči. Čin in slava sta v meni in le meč ob boku me še spominja čas, ako sem kakor ljudje onega sveta iskal srečo v vnanjem uspehu, v vnanjih vrednotah.

Alenka. In vendar napoči trenutek in vsak hip je lahko tu, da se zavemo svoje zmote in se nam, samotnim in visokim, zvrtil v glavi kakor človeku, ki je zlezal na visok stolp in se ozrl dol.

Selim. Ne, Alenka, naše lepoticje so zidane na tako trdna tla, da jih ne zmaje ne sovraštvo ljudi, ne dvom lastnega srca. (Ji stopi čisto blizu.) Je glas, ki pravi, da je laž, kar imamo za resnico, toda ta glas je zavist in črt ljudi, ki nimajo, kar imamo mi, in ki z lakotnimi rokami segajo po nečem, kar jim je od vsega početka nedosegljivo.

Alenka. Ne dotikaj se me. Od tebe gre duh smrti, opojen in sladak. Če bi se mu vdala, bi me umoril in bi ne vstala več . . .

Selim. (jo vlovi za roke in jo hoče priviti nase) Alenka, vdaj se . . .

Alenka (zavpije omagujè) Skolastika!

Skolastika od leve. Selim se osvesti, pobere rokavico, ki mu je bila pala na tla, in veli Skolastiki kratko in suho:

Opravi dekleta, da pojdemo. Na dvorišču čaka deset mož, v pol uri smo za gozdom.

Alenka. Ho, kdaj pa sva se tako zmenila? Dokler stojim na teh tleh, zapovedujem jaz in ti ne zineš besede.

Selim. Položaj je tak, da je smešno govoriti o zapovedovanju. Čez pol ure bo ta stolp za nami gorel. Gre le za to, kako najhitreje zapustiti grad. Gremo pa vsi razen te starke, ki bi nas na potu le ovirala.

Alenka. Če si ropar, zakaj ne ropáš samo mene, zakaj skruniš tudi devovjke, ki so nedolžne?

Devovjke, ki so bile medtem prišle od leve, obkolijo Alenko in ji objamejo kolena.

Breda. Naj gremo s teboj, kamorkoli pojdeš. Pusto in prazno bo za teboj, kakor po pogrebu. Oči bi si izjokale . . .

Selim. (Alenki) Kaj se oklepaš, ko vidiš, da ti ne preostane nič drugega!

Alenka. (hoče-noče, a se hipoma nečesa domisli. Z izpremenjenim glasom: Da gremo, vse gremo, kakor si rekel, Selim. Ti Skolastika ostaneš tu, da sporočiš očetu, kaj se je zgodilo. Treba le . . . oditi ne moremo, preden se nismo opravile. Zato, Selim, stopi za trenutek v tole izbo (pokaže na levo), ko zakličem, smo naredne.

Selim. Zelo naglo si se odločila, knežna. Ne morem ti rad verjeti, kar si rekla. A vseeno grem. Žuri se, da smo kmalu odtod. (Gredoč proti levi vojakoma pri desnih vratih): Stopita dol in povejta vojakom, da pridejo po devovjke in da odrinemo. Nimamo časa, niti da bi se ozrli. (Pri vratih Alenki): Torej kakor sem rekel, Alenka: brž.

Vojaka na desno, Selim na levo. Devovjke se zdrznejo in zavzete planejo, narazen. Alenka je izpremenila barvo.

Marjetica. Alenka, kaj ti je?

Alenka (šepetaje). Dajte mi sabljo!

Skolastika. Kaj namerjaš, knežna? Ustne so ti pobledele. Strašen naklep si skovala.

Alenka. Nimamo časa, niti da bi se ozrli. (Vzame mrtvememu vojaku, ki leži v desnem ozadju, sabljo iz roke in gre proti levim vratom. Devojkam, ki stoje na desni): Zapahnite tale vrata, (pokaže na desna vrata) in ne gani se mi nobena!

Devojke. Kri, kri, kri . . .

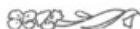
Skolastika. Boj se krvi, ki priteče pod žensko roko!

Alenka. Že je zmagal, lopov, a telo, ki ga je vrgel ob tla še trepeče . . .

Stopi po prstih do levih vrat, a ko iztegne roko, da bi pritisnila na kljuko, se vrata odpro in na pragu stoji Selim, miren in lep. Devojke na desni vzkriknejo in popadejo na tla. Alenka se tako ustraši, da je zažvenketala sablja na tleh.

Selim. Že prej, ko si rekla, naj grem v tole izbo, ti nisem verjel. A zdaj sem te videl skozi vrata, kaj si delala. Tako natanko sem videl, da je zavpilo v meni: to je dekle, ki je vredno, da se ga gre iskat na konec sveta.

Alenka se brani, a Selim jo dvigne na roke in jo med vrstama devojk nese na desno. Vojaki vstopijo, da bi zajeli devojke. Skolastika v nemi bolesti kleči pri desnih vratih.

Stanko Majcen:

Kaj pravi dež.

Kaj pravi dež? je daleč domovina,
je blizu šum meja, ki so kraljestvo?
jaz nisem Bog, jaz nisem zel spomina
in moja domovina je občestvo.

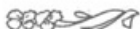
V oblakih mi vise vrtovi speči,
v okrilju grmov srčeca in rož,
otroci, plahe lilije, vedno večji,
tak temno zrejo iz stoletnih lož.

A kje sem jaz? ne najdete me, deca . . .
oči izgledate si, kaj uho . . .
jaz sem na stebru kakor gnezdo leca,
jaz sem nad vami vsemi le oko.

Molitve moje molite nevedoma,
ker ste doma, kjer moja mati cvete,
koraldne bajke — kak vam sedoma
se njih škrlatno listje v lase plete.

Kaj ne, da tisti sem, ki vam pobarval
je duše bele kakor pisanke,
ki vam je vse, da bili srečni, varval
življenja lepo pisane je risanke.

Igrajte se »drevesa«, »vode«, »noč« . . .
jaz sem niz šal, ki vam popravi voljo,
igrajte se »drevesa«, »vode« dan in noč,
jaz sem pod vami vsemi, jaz spim pod gomoljo.

Mamina (Rusko-Poljska).

Leo Hagijev. — Težko, težko je Vašo »poezijo« pokazati v pravi luči, pokazati jasno vse Vaše zmožnosti ali nezmožnosti, v katere se potaplja Vaše pesnikovanje, če nimamo pred seboj Vaših verzov, ki naj tukaj sledijo:

Oblaki sivi se solzijo
in zemljo s solzami pojijo —
in trudna zemlja se napije . . .
Oblaki pa naprej hitijo,
nad hišo **deve prijezdijo** . . . (!!!?)

Obupno deva (!) roke vije
iz prs se dviga ji molitev:
ne pusti Ti moči oblakom,
osuši solze — milost daj! . . .
nedolžna jaz sem pred Teboj —
če ljubi grešil je z menôj. (!!!)

In slušal Večni ni otroka, (!)
oblakov sivih ni raztrgal . . .
narasla reka je široka —
na bregu čoln se je odtrgal . . .

Viharna noč . . .
oblaki črni se podijo —
za gromom bliski se rodijo,
in dežja vali kar šumijo.
Da prišel bi nocoj do nje,
mladenič v reko drzno plane —
valovi divje zašume . . .
junaški boj — in groza! Zmagan je . . .

Oblaki črni se drvijo
za žrtev svojo se solzijo —
Na bregu deva roki vije
za ljubim svojim solze lije . . .

So ein großer Stiefel! Lepšega izraza prav gotovo človek ne najde, ko Vašo »pesem« prečita. Brez vsake dispozicije in brez vsakega zmisla mečete okrog z besedami, da je veselje. — Mogoče pa ste hoteli napisati humoristično stvar — prostovoljno ali neprostovoljno — to je vprašanje, ali bolje ni vprašanje. No potemtakem gotovo ne čutite, kako poetično zvené ti verzi — ah takó, takó poetično. In potem grozna, grozna tragika in človek skoraj ne ve, kdo je kriv te tragike. In ob Vaših besedah se človeku kar lasje ježijo od same groze, le škoda, — da človek te cele stvari ne razume.

Prijatelj, ne ta pesem in ne (!) (klicaj) Vam ne bo prinesla lovorovih vencev in malo je tolažbe v tem, ko pišete, da niso te pesmi zadnje. Če mislite nadaljevati v stilu »Oblakov«, Vam lahko z mirnim srcem rečem, da ne bo nobene škode, ako pesnikovanje pustite. Pozdrav!

Vladimir. — Svetonočni izprehod ima jako lepo idejo in posebno mi ugaja meditacija ob »Agnus Dei«. Toda v celoti je stvar zelo zelo pomanjkljiva. Predvsem bi Vam za bodočnost svetoval, da nikakor ne razvijete vso stvar v nekako pridigo in ne silite preveč s tendenco na dan, ker to stvari vselej škoduje. V humoreski »Večni ženin« manjka vsake kompozicije. Ne samo, da ideje, izrazite ideje sploh ni, ampak vse to je nekak

grobi kompleks brez finese. Tudi besedni red in vsa stilizacija je zelo zelo nerodna.

Sam ne vem, zakaj rabite toliko dialektičnih izrazov, ko imamo Slovenci toliko lepih književnih izrazov, s katerimi bi bilo mogoče vso stvar še lepše izraziti. Mogoče kaj dozorelejšega! Pozdrav!

Radoš. — Nekateri reči ste nam že zadnjič poslali. Vse je nekako plitvo, navadno, nič globokega. Besede in samo besede. Upajmo, da nam prihodnjič ustvarite kaj takega, da bo vredno večje ocene! Pozdrave!

Savin Rusmir. Ne vem, zakaj mora biti v vsaki pesmi, ki jo že kdo sedaj napiše, škrjanček, pšenica in žanjica. Lepo je, da ste posegli v to, stran, toda ne preveč siliti v šablono. Saj je vse polno tudi drugih sujetov, katere lahko obdelate. Sploh pa ta motiv ni naš narodni motiv, ampak narodni motiv posebno Poljakov, Čehov, Rusov.

»Poletna romanca« ni nič posebnega, nič nenavadnega. Škrjanček pravi dekletu, da ji fant ni več zvest — kolikokrat smo že to slišali. Sploh bi pa oblika želela še veliko in hoče tja v dekadenco.

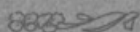
»Ob slovesu« in »V nočni čas« so tudi pomanjkljive. Tuptam so prisiljeni verzi, ki pokvarijo vse.

Moje mnenje je, da bi lahko kaj boljšega napisali; imate brezdvomno talent, a tuptam prelahko vzamete vso stvar. Srčno pozdravljeni!

Mirov. Ogibaj se takih motivov v bodoče, ker bi ti utegnili škodovati pri Tvojem razvoju. Priobčimo, četudi ni Bog ve kaj vredno! Srčen pozdrav Tebi in Nartetu!

Dolenjčev Cene. — Zadnje poslani pesmi mi ugajajo skoraj vse. Le tako naprej po tej poti in vedno više in više! Priobčimo! Srčen pozdrav!

V. Vrt.

Slov. dijaška zveza, Ljubljana, Ljudski dom I. — Slov. katol. akadem. društvo »Danica«, Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, Parterre, 4. — Slov. katol. akadem. društvo »Zarja«, Gradec, Prokopigasse 12./II. — »Dan«, Praga, II., Voršilská ul. 1. — S. Liga K. A., Dunaj, VIII., Schönborngasse 9, Parterre.

Rokopisi naj se blagovolijo pošiljati uredništvu „Zore“, Dunaj (Wien) VIII., Schönborngasse 9., Parterre, 4. Naročnina naj se blagovoli pošiljati s čeki poštne hran. ali po nakaznici upravništvu „Zore“, Ljubljana, pisarna Katoliške tiskarne.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Luđovik Tomažič.